

METSÄNHOITUYHDISTYKSEN TALOUDEN HALLINTA JA KEHITTÄMINEN

Case: Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma
Talouhallinto
Opinnäytetyö
Kevät 2007
Kirsi Lång

Lahden ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

LÄNG, KIRSI: Metsänhoitoyhdistyksen talouden hallinta ja kehittäminen.
Case Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme

Taloushallinnon opinnäytetyö, 60 sivua, 1 liitesivu

Kevät 2007

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla suuren metsänhoitoyhdistyksen taloudenhoitoa sekä selvittää, mitkä ovat taloudenhoidon ongelmakohtia. Tarkoituksena oli myös selvittää taloudenhoidon kehittämisehdotuksia sekä kartoittaa, miten yhdistyksen talous ja taloudenhoito muuttuu tulevaisuudessa. Tutkimuksen aineistoa kerättiin haastattelemalla asiantuntijoita metsänhoitoyhdistyksessä ja yhdistyksen kirjanpitoa hoitavassa tilitoimistossa. Tutkimuksen aineistona käytettiin myös kahta Joensuun yliopistolle tehtyä väitöskirjaa.

Tutkimuksessa selvisi, että suurimmat ongelmat taloudenhoidossa aiheutuivat alan tietokoneohjelmistojen kyvyttömyydestä palvella suurta metsänhoitoyhdistystä. Liiketoiminnan osuus yhdistyksen taloudessa on lisääntynyt, mihin yhdistyksen tietokoneohjelmistojen ei ole riittävästi päivitetty.

Tutkimuksen mukaan ohjelmistojen tulisi kehittää vastaamaan nykyaikaisen metsänhoitoyhdistyksen taloudenhoidon tarpeita, ottaen huomioon myös tulevaisuuden sähköistämisen tarpeet. Kehittämisprosessi tulisi tehdä yhteistyössä metsänhoitoyhdistyksen ja kirjanpitoa hoitavan tilitoimiston kanssa, jotta edellytykset sujuvalle yhteistyölle olisivat mahdollisimman hyvät.

Tulevaisuuden haasteita metsänhoitoyhdistyksille tarjoaa kasvava asiakasryhmä niin sanotut ”uudet metsänomistajat”, joille metsä on pääasiallisesti sijoituskohte. Heille metsänhoitoyhdistyksen tulee kehittää entistä kattavampia palveluita. Tutkimuksen mukaan tilitoimistona asema tulevaisuudessa on entistä kattavamman ja kokonaisvaltaisemman kirjanpitopalvelun tarjoaminen.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen taloudenhoito pystytään toteuttamaan niiltä osin hyvin, joihin heillä on mahdollisuus vaikuttaa. Suurimmat ongelmakohdat aiheutuivat yhdistyksestä riippumattomista syistä, kuten alan tietokoneohjelmistojen riittämättömyydestä metsänhoitoyhdistyksen kokonaisvaltaisen taloudenhoidon tarpeisiin.

Avainsanat: metsänhoitoyhdistys, metsätalous, yhdistyksen talous

Lahti University of Applied Sciences

Faculty of Business Studies

LÅNG, KIRSI: Forestry organization's financial management and development

Case Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme

Bachelor's Thesis in Finance Management, 60 pages, 1 appendice

Spring 2007

ABSTRACT

The aim of this thesis was to describe the financial management in a large forestry organization and to determine which issues cause problems in the organization's financial management. The aim was also to ascertain improvement proposals in financial management and to find out how the organization's financial management will change in the future.

The source material of this study consisted of interviewing professionals in the forestry organization and their accounting agency.

According to the findings the biggest problems are caused because the software programmes in this field are incapable to serve a large forestry organization. The commercial part of the organization's finance has grown and software is not created for that.

Based on this study software should be improved to match the needs of today's forestry organizations but also paying attention to future needs. The improvement process should be made together with the forestry organization and its accounting company so that they can cooperate as well as it is possible.

The future will challenge forestry organizations with "new customers" who own forest mainly as an investment. For these customers forestry organizations have to develop more services. An accounting company will need to offer more comprehensive services to forestry organizations in the future.

Based on this study we can state that the financial management of forestry organization Itä-Häme can be well taken care of where they have the opportunity to have some influence on things. The biggest problems in financial management were caused by independent causes such as software that was insufficient for the needs of comprehensive financial management in the forestry organization.

Key words: forestry organization, forest economy and organization's finance

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
1.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimisongelmat	7
1.2 Tutkimusmenetelmät	8
1.3 Opinnäytetyön rakenne	9
2 YHDISTYKSET SUOMESSA	10
2.1 Yhdistystoiminnan historia	10
2.2 Yhdistystyypit	12
2.3 Yhdistyksen hallinto	15
2.4 Yhdistysten kirjanpidon erityispiirteitä	16
3 METSÄORGANISAATIOT	21
3.1 Maa- ja metsätalousministeriö	22
3.2 Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio	24
3.3 Metsäkeskukset	25
3.4 Metsähallitus	27
3.5 Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK:n metsävaltuuskunta	28
3.6 Metsänomistajien liitot	28
3.7 Metsänhoitoyhdistykset	29
3.7.1 Metsänhoitoyhdistysten toiminta	29
3.7.2 Metsänhoitoyhdistysten historiaa	32
4 METSÄNHOITOYHDISTYKSEN TALOUDENHOITO	35
4.1 Metsänhoitoyhdistyksen kirjanpidon erityispiirteitä	35
4.2 Metsäohjelmistot	37
4.2.1 Metsäohjelmat	37
4.2.2 Taloushallinnon ohjelmat	39

5 CASE; METSÄNHOIToyHDISTYS ITÄ-HÄME	40
5.1 Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme	40
5.1.1 Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen kirjanpito-, ja tilinpäätösprosessi	42
5.1.2 Tiedonsiirrot Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen kirjanpidossa	42
5.2 Talouden järjestämisessä havaittuja ongelmia ja kehitysehdotuksia	46
5.3 Tulevaisuus Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen näkökulmasta	48
5.4 Tulevaisuus tilitoimiston näkökulmasta	53
6 YHTEENVETO	55
LÄHTEET	58
LIITTEET	61

1 JOHDANTO

Metsät peittävät yli 70 % Suomen maa-pinta-alasta. Metsäpinta-alan suhteellisella osuudella mitattuna Suomi on Euroopan metsäisin maa. Noin 2 000 miljoonan kuutiometrin puuvaranto kasvaa jatkuvasti. Suomen metsävarat ovat Venäjän, Ranskan, Ruotsin ja Saksan jälkeen Euroopan viidenneksi suurimmat. Metsät ovat uusiutuva luonnonvara - taloudellisen ja henkisen hyvinvoinnin lähde. Metsät ovat myös olennainen osa Suomen luontoa ja sen monimuotoisuutta. Metsistämme on suojeltu tai rajoitetussa käytössä 2,8 miljoonaa hehtaaria.

Suomen yksityismetsänomistukseen perustuva metsänomistusrakenne vastaa useimpien Euroopan maiden metsänomistusrakennetta. Yksityishenkilöt - tavalliset suomalaiset - omistavat noin 62 % metsämaasta. Vähintään 1 hehtaarin suuruisia yksityismetsätiloja on noin 440 000. Osa metsätiloista on yhteisomistuksessa; yksittäisiä metsänomistajia on arvioitu olevan lähes 900 000, eli joka viides suomalainen omistaa metsää. Suomessa perhemetsätaloudella tarkoitetaan yksityisten perheiden metsissään harjoittamaa pienimuotoista metsätaloutta. (Tomppo 2002, 12–23.)

Yhteiskunnan rakennemuutoksen myötä metsänomistus ja metsänomistajakunta muuttuvat. Keskikokoiset metsätilat eli noin 20–50 hehtaarin metsäalueet ovat vähentyneet, pienet ja suuret tilat vastaavasti lisääntyneet. Metsänomistajien määrä kasvaa, kun tiloja jaetaan perinnönjaon yhteydessä. Maanviljelijä-metsänomistajien osuus yksityismetsänomistajista on vähentynyt ja muusta kuin maatilataloudesta pääasiallisen toimeentulonsa saavien metsänomistajien osuus vastaavasti kasvanut. Noin 70 prosenttia metsänomistajista asui 1990-luvun lopulla haja-asutusalueilla tai taajamissa, noin 10 prosenttia pienissä alle 20 000 asukkaan kaupungeissa ja 20 prosenttia suuremmissa kaupungeissa. Naisten osuus metsänomistajista sekä perikunta- ja yhtymämuotoinen metsänomistus ovat lisääntymässä. Metsä sijoituskohteena on alkanut kiinnostaa ihmisiä. Metsänomistajista oli vuonna 2005 eläkeläisiä 45 prosenttia, palkansaajia runsas neljäsosa ja maatalousyrittäjiä alle viidesosa. (Tomppo 2002, 12–23.)

Suomessa kaikkien metsänomistajien oma yhteenliittymä on metsänhoitoyhdistys, joka toimii jokaisen kunnan alueella. Yhdistys on metsänomistajan apuna puukaupassa sekä metsänhoitotöiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Yhdistyksen tehtävänä on palvella metsänomistajia kaikissa metsän hoitoon ja käyttöön liittyvissä asioissa, sillä se tuntee parhaiten paikallisen puumarkkinatilanteen ja ajaa metsänomistajan etua. Metsänhoitoyhdistyksen ensisijaisena tarkoituksena on kuitenkin edistää metsänomistajien harjoittaman metsätalouden kannattavuutta ja heidän metsätaloudelleen asettamiensa muiden tavoitteiden toteutumista.

Metsänhoitoyhdistykset ovat järjestäytyneet metsänomistajien liitoiksi. Ne ovat alueellisia metsänomistajien edunvalvontaorganisaatioita, joiden tehtävänä on muun muassa edistää yksityismetsätalouden kannattavuutta, kehittää metsänhoitoyhdistysten toimintaa, edistää metsänomistajien yhteistoimintaa sekä kehittää metsätuotteiden markkinointia. Metsänomistajien liitot ovat jäseniä valtakunnallisessa edunvalvontajärjestössä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ssä.

Metsänhoitoyhdistykset ovat metsänomistajien itsensä rahoittamia ja hallinnoimia yhdistyksiä, joita varten on säädetty myös laki metsänhoitoyhdistyksistä. Metsänhoitoyhdistyksiä rahoitetaan metsänhoitomaksuilla, jota jokainen sen jäsen maksaa tilan suuruudesta riippuen. Metsänhoitoyhdistyksillä on myös liiketaloudellista toimintaa. (Järvenpää 2002, 112.)

1.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimisongelmat

Suomessa metsänhoitoyhdistykset ovat hyvin erikokoisia. On suuria yli 30 toimihenkilön yhdistyksiä ja hyvin pieniä kahden, kolmen toimihenkilön yhdistyksiä. Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa ongelmakohtia, jotka vaikeuttavat yhdistyksen talouden järjestämistä yhdessä Suomen suurimmassa Metsänhoitoyhdistyksessä, Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeessä ja yhdistyksen kirjanpitoa hoitavassa tilitoimistossa. Lisäksi tutkitaan, miten yhdistyksen talous tulee kehittymään ja miten sitä tulevaisuudessa hoidetaan.

Tutkimusongelmat

1. Mitkä seikat ovat suuren metsähoitoyhdistyksen talouden järjestämisen ongelmakohtia?
2. Miten talouden järjestämistä voi kehittää metsähoitoyhdistyksen ja tilitoimiston näkökulmasta?

Tarkoituksena on tehdä yhdistyksen taloudenhoidon nykytilan kuvaus sekä tarkastella ja selvittää yhden Suomen suurimman metsähoitoyhdistyksen talouden järjestämisen ongelmakohtia. Metsähoitoyhdistysten taloudellinen kehitys on muuttunut yhä enemmän liiketoimintapainotteiseksi kun painopiste aikaisemmin on ollut varsinaisessa toiminnassa. Tutkimuksessa selvitetään millä tavoin tämä näkyy yhdistyksen taloudessa ja miten se tulee muuttumaan tulevaisuudessa sekä miten taloushallintoa hoidetaan tulevaisuudessa.

Metsähoitoyhdistys Itä-Häme on yksi Suomen suurimmista metsähoitoyhdistyksistä, siksi se on yhtenä edelläkävijänä kehittämässä suomalaisia metsähoitoyhdistyksiä. Se on joutunut tekemään hyvin innovatiivisiakin ratkaisuja kehittäessään toimintaansa ja kehitysprosessi on koko ajan käynnissä.

1.2 Tutkimusmenetelmät

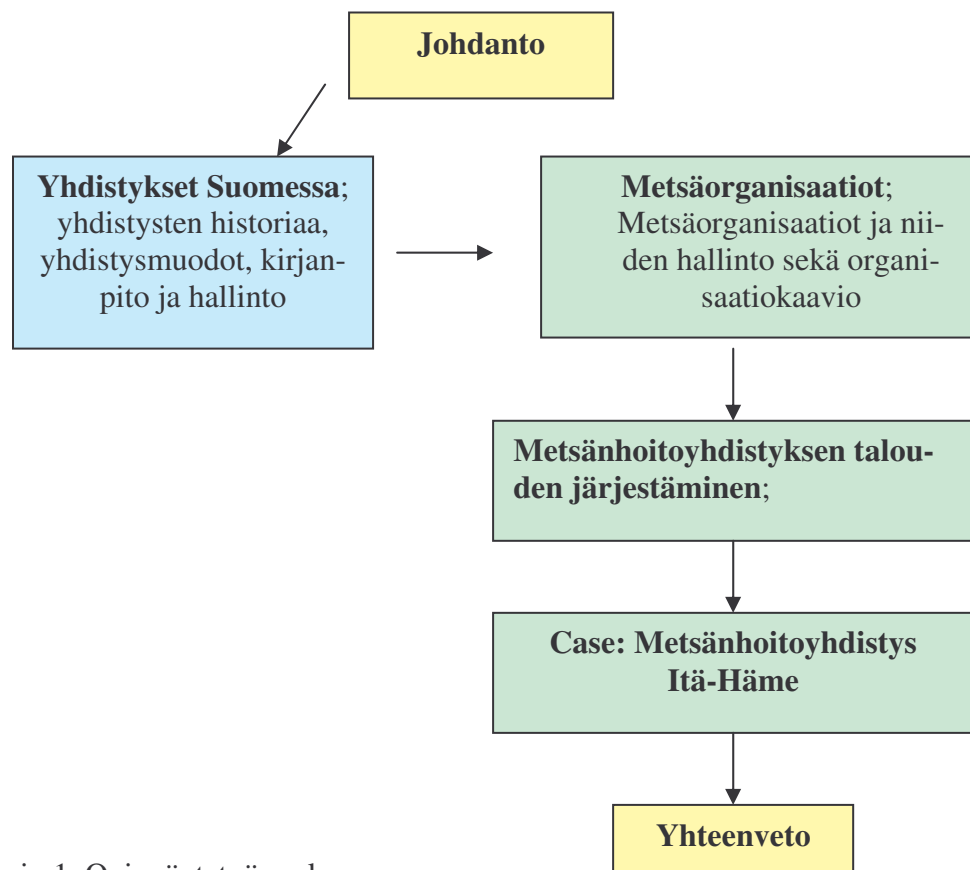
Tutkimuksen lähtökohtana on metsähoitoyhdistyksen taloudenhallinnan tarkka kuvaus. Tutkimusstrategiaksi valittiin tapaustutkimus, jossa kerätään yksityiskoh- taista, intensiivistä tietoa yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta toisiinsa suhteessa olevia tapauksia (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2005, 125). Menetelmänä teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu auttaa vastaamista ja se voi myös edistää vastausten ymmärtämistä. Tutkijalla on teemahaastattelussa mahdollisuus tehdä tarkentavia kysymyksiä ja yllättävän vastauksen kuullessaan hän voi tiedustella taustatietoa ja syitä.

Teemahaastattelu on keskustelua, jolla on etukäteen päätetty tarkoitus. Se muistuttaa jokapäiväistä keskustelua, jota tutkija ohjailee siten, että se ei kokonaan erkane tutkimusongelmasta. Tutkija esittää avoimia kysymyksiä, joihin ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja.

1.3 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön rakenne voidaan jakaa kuuteen osaan (Kuvio 1). Johdanto esittelee työn lähtökohdat ja siinä käytetyt menetelmät. Toisessa osassa käsitellään yhdistyksiä Suomessa, niiden historiaa ja yhdistysmuotoja. Kolmannessa osassa keskitytään metsäorganisaatioihin, mitä ne ovat ja mitkä ovat niiden tehtävät. Neljännessä osassa käsitellään metsänhoitoyhdistyksen talouden järjestämiseen ja erityispiirteisiin. Viidennessä osassa keskitytään opinnäytetyön case-osuuteen eli Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeeseen. Työn viimeinen osa on yhteenveto, johon kootaan tutkimuksen tärkeimmät havainnot ja näkemykset.

Kuvio 1. Opinnäytetyön rakenne

2 YHDISTYKSET SUOMESSA

”Yhdistys on useiden henkilöiden organisoitu, pysyväksi aiottu yhteenliittymä yhteisten, varsinkin aatteellisten tarkoitusten toteuttamista varten”, sanotaan Nykysuomen sanakirjassa.

Metsänhoitoyhdistysten toiminta koostuu liiketoiminnasta, mutta se pohjaa myös vanhaan, perinteiseen yhdistystoimintaan. Tässä osiossa tarkastellaan Yhdistysten ja yhdistymisvapauden historiaa Suomessa, sillä myös metsänhoitoyhdistysten historian katsotaan alkaneeksi noin sata vuotta sitten.

Tässä osiossa kerrotaan myös yleisesti suomalaisista yhdistystyypeistä, kuten aatteellisesta, yleishyödyllisestä, taloudellisesta, ja rekisteröidystä yhdistyksestä. Näistä metsänhoitoyhdistys kuuluu taloudellisten yhdistysten piiriin. Lisäksi kerrotaan yhdistyksen hallinnosta, joka on pääpiirteittäin samanlainen yhdistyksestä riippumatta, niin myös metsänhoitoyhdistyksessä. Osion lopussa kerrotaan vielä yhdistyksen kirjanpidon erityispiirteistä, sillä yhdistyksen kirjanpidossa on joitakin poikkeavia eriä, joita käsitellään yleisesti.

2.1 Yhdistystoiminnan historia

Yhdistymisvapaus pohjautuu jo vanhan Ruotsin vallan aikaan Suomessa.

1900-luvun vaihteessa valtiolliset otteet yhdistystoimintaa kohtaan olivat kuitenkin hyvin tiukat. Vuodesta 1899 lähtien yhdistyksiä saatiin perustaa ainoastaan poikkeustapauksissa ja keisarin luvalla. Kokoon tumisoikeuskin rajoitettiin viranomaisten luvanvaraiseksi. Vuonna 1905 valtiollisten olojen jälleen kevetessä, marraskuun julistuskirjassa valtiopäivät hyväksyivät lain lausunto-, kokoon tumis- ja yhdistymisvapaudesta. Lain sanamuoto on lähestulkoon sama kuin nykyisessä perustuslaissamme.

Yhdistyslakia ei tuolloin kuitenkaan vielä saatu, yhdistysten toimintaedellytykset lain antaman yhdistysvapaudesta huolimatta olivat viranomaisten harkinnassa.

1900-luvulla perustettuja merkityksellisiä yhdistyksiä olivat muun muassa nykyisen SAK:n edeltäjä Suomen Ammattijärjestö ja Suomen Työnantajain Keskusliitto, jotka perustettiin 1907. (Loimu 1989, 28–36.)

Yhdistyslaki tuli lainvoimaiseksi 1919, mikä antoi hyvän perustan yhdistystoiminnan kehittymiselle. Laki oli penin muutoksin voimassa vuoteen 1990 mutta osaa siitä pidettiin täysin vanhentuneena. 1920-luvulla rekisteriin merkittyjen yhdistysten määrä nousi vahvasti. 1920-lukua luonnehditaan yhdistysmaailmassa poliittisten-, uskonnollisten-, ja harrastusjärjestöjen ajaksi. Huolimatta siitä, että 1920-luvulla tehtiin yhdistysten rekisteröimisennätyksiä, tapahtui tuolloin myös paljon yhdistysten lakkauttamisia. (Loimu 1989, 28–36.)

1930-lukua pidetään erityisesti ammattiin ja elinkeinon liittyvien yhdistysten ajanjaksona. Perustettavista yhdistyksistä suuri osa oli maatalouteen liittyviä sekä palkansaajien järjestöjä. 1940-luvulla kasvoi etenkin puoluepoliittisten yhdistysten sekä kansainvälisten järjestöjen ja ystävyysseurojen määrä. Tuohon aikaan myös lakkautuksia tapahtui enemmän kuin aikaisempina vuosikymmeninä yhteensä, sillä välirauhan sopimuksen mukaisesti ”hitler-mieliset” fasisminluotoiset poliittiset, sotilaalliset ja sotilasluotoiset järjestöt, jotka harjoittivat Yhdistyneille Kansakunnille ja erityisesti Neuvostoliitolle vihamielistä ja haitallista propagandaa. Suuria tällaisia yksittäisiä ryhmiä olivat esimerkiksi Isänmaallisen Kansanliikkeen Kannatusyhdistys, Rintamamiesyhdistys, Suojeluskuntien Kannatusyhdistykset, Aseveliyhdistykset sekä Lotta-Svärd – järjestö. (Loimu 1989, 28–36.)

1950-luvulla syntyi eniten maatalous- ja sosiaalialan yhdistyksiä sekä kauppaan, teollisuuteen, palveluihin sekä elinkeinopolitiikkaan liittyviä yhdistyksiä. 1950-luvulla alettiin perustaa myös uskonnollisia yhdistyksiä. 1960-luvulla perustetut yhdistykset olivat muun muassa puolueosastoja, sosiaalialan yhdistyksiä, partiolippukuntia sekä kansainvälisiä järjestöjä.

1960-luvulla alettiin perustaa myös erilaisia klubeja ja suljettuja seuroja, joita olivat muun muassa Lions-klubit sekä rotary klubit. 1970-luvun aikana rekisteriin merkittiin yhdistyksiä ennätystahtiin, lähes 25 000 yhdistystä, eikä yhtään yhdis-

tystä lakkautettu. Vuonna 1980 Suomessa oli keskimäärin 20,5 yhdistystä 1 000 asukasta kohti. (Loimu 1989, 28–36.)

2000-luvulle saavuttaessa yhdistysten määrä vain kasvoi, vuoden 2004 lopussa Patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysrekisteriin oli merkitty 122 761 yhdistystä, joissa arvioiden mukaan on noin 15,3 miljoonaa jäsentä. Vuonna 2005 rekisteriin merkittiin 2 260 uutta yhdistystä, jolloin rekisteröityneiden yhdistysten määrä oli noin 125 021 kappaletta. (<http://www.prh.fi/fi/uutiset/414.html>.)

2.2 Yhdistystyytit

Yhdistyksen voi perustaa periaatteessa kuka vain, kunhan perustajajäseniä on vähintään kolmea henkilöä. Perustamisprosessi raukeaa, mikäli kolmea henkilöä ei saada koolle. Yhdistyksen jäseninä voivat olla niin luonnolliset henkilöt kuin oikeushenkilötkin, kuten muut yhdistykset, osuuskunnat, osakeyhtiöt, kunnat ja seurakunnat. Perustettaessa yhdistystä sovitaan sen päämääristä, toimintamuodosta, päätöksentekomalleista ja päätöksen toimeenpano elimistä. Yhdistyksen tulee olla pysyväksi aiottu, joka ilmaistaan usein niin, että se voidaan käsittää niin kutsuttuna ”ikuisuusasiana”, eli toimintana, jossa riittää töitä loputtomiin. Tästä hyvänä esimerkkinä on esimerkiksi ammattijärjestöt jotka ovat ”jäsentensä ammatillisten, sosiaalisten ja taloudellisten etujen vaalijoita”. Yhdistys voidaan perustaa myös määräajaksi, ajamaan esimerkiksi jotakin hanketta. Kun hanke on valmis, yhdistys voidaan purkaa. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 9-11; Loimu 1998 16–29.)

Yhteiset, aatteelliset tarkoitusperät tarkoittavat sitä, että yhdistyksellä tulee olla jokin jäsenten hyväksymä päämäärä, johon se pyrkii. Päämäärän tulee olla jotenkin rajattu, yhdistys ei voi toimia esimerkiksi kaikkien hyvien asioiden ajajana. Tarkoitusperien tulee olla myös aatteellisia. Aatteellisuutta on esimerkiksi entisaikainen raittiusaatteen levittäminen, mutta myös monenlainen muu toiminta, jota ei aina mielletä aatteellisuudeksi. Yhdistyslain tarkoittamassa mielessä aatteellisia yhdistyksiä ovat esimerkiksi poliittiset puolueet, työmarkkinajärjestöt, urheiluseurat sekä hyväntekeväisyysjärjestöt. Aatteellinen yhdistys on siis varsin väljä käsi-

te, mutta se ei muuten voisi kattaa mitä erilaisimpia organisaatioita miljoonia henkilöjäseniä kattavasta SAK:sta muutaman jäsenen kerhoihin. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 9-11; Loimu 1989, 16–29.)

Tuloverolain mukaan käsitteeseen yhteisö sisältyy mm. osakeyhtiö, osuuskunta, aatteellinen yhdistys, taloudellinen yhdistys ja säätiö. Yhdistyksistä ja säätiöistä käytetään myös nimitystä järjestö. Yhdistys on aina kirjanpitovelvollinen, ja sen on kirjanpitolain mukaan pidettävä kaksinkertaista kirjanpitoa. (Eskelinen 1997, 24–26.)

Aatteellinen yhteisö

Aatteellisen yhteisön tarkoituksena ei ole voiton tai muun välittömän taloudellisen ansion hankkiminen siihen osallisille, toiminta ei muuten ole pääasiallisesti taloudellista laatua. Se voi harjoittaa vain sellaista elinkeinoa tai toimintaa, josta sen säännöissä on määrätty, tai joka muuten välittömästi liittyy sen tarkoituksen toteuttamiseen, tai on luonteeltaan vähäistä. Aatteellinen yhteisö voi olla muodoltaan yhdistys, säätiö, osakeyhtiö tai osuuskunta. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 9-11.)

Yleishyödyllinen yhteisö

Yleishyödyllinen yhteisö toimii yksinomaan ja välittömästi aineellisessa, henkissä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä, sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin eikä se tuota toiminnallaan siihen osallisille taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena tai kohtuullista suurempaa palkkana tai muuna hyvityksenä. Se on verovelvollinen vain elinkeinotulosta sekä kunnalle ja seurakunnalle lisäksi muuhun kuin yleishyödylliseen tarkoitukseen käytetystä kiinteistön osasta. Myös osakeyhtiö tai osuuskunta voi olla aatteellinen mutta aatteellisesta tarkoituksesta on oltava mainittava säännöissä tai yhtiöjärjestyksessä, eivätkä myöskään saa hankkia taloudellista hyötyä osakkailleen tai jäsenilleen. Yleishyödyllisenä yhteisönä voidaan pitää muun muassa maatalouskeskusta, maatalous- ja maamiesseuraa, työväenyhdistystä, työmarkkinajärjestöä, nuorisoi-

urheiluseuraa, näihin rinnastettavaa vapaaehtoiseen kansalaistyöhön perustuvaa harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa edistävää yhdistystä. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 9-11.)

Taloudellinen yhdistys

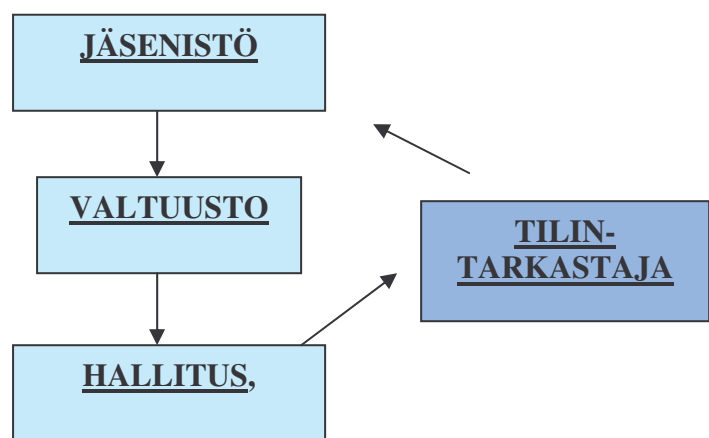
Yhteisö, jonka tarkoituksena on voiton tai muun välittömän taloudellisen edun hankkiminen siihen osallistuville tai jonka tarkoitus tai toiminnan laatu muuten on pääasiassa taloudellinen. Yhdistyslaki ei koske näiden yhdistysten toimintaa vaan se perustuu yhdistystä perustettaessa sovittuihin toimintaperiaatteisiin tai erityislainsäädäntöön. Tällaisia yhdistyksiä ovat muun muassa metsänhoitoyhdistykset, hypoteekkiyhdistykset ja esimerkiksi puhelinyhdistykset. Kaupparekisteriin lailla säätelemättömiä taloudellisia yhdistyksiä ei ole merkitty 1960-luvun jälkeen. (Eskelinen 1997, 26.)

Rekisteröity yhdistys

Rekisteröity yhdistys voi saavuttaa nimiinsä oikeuksia ja tehdä sitoumuksia, eivätkä sen jäsenet vastaa niistä henkilökohtaisesti. Se voi omistaa kiinteää ja irtainta omaisuutta, tehdä kauppoja, ottaa ja antaa velkaa sekä ottaa vastaan ja antaa lahjoituksia, valvoa testamentteja, hakea lainhuutoa sekä harjoittaa liiketoimintaa. Rekisteröity yhdistys voi olla toisen rekisteröidyn yhdistyksen, osakeyhtiön tai osuuskunnan täysivaltainen jäsen tai osakas. Yhdistys voi järjestää julkisia huvitilaisuuksia ja yleisiä kokouksia. Se voi myös hakea lupaa arpajaisten tai rahankeräysten toimeen panemiseksi. Yhdistys on ilmoitusvelvollinen yhdistysrekisterille. Rekisteröimätön yhdistys ei voi saavuttaa nimiinsä oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia kuten rekisteröity yhdistys. Mikäli sitoumuksia kuitenkin tehdään, vastaavat jäsenet niistä henkilökohtaisesti. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 9-11.)

2.3 Yhdistyksen hallinto

Yhdistysten jäsenten tehtäviin taloushallinnossa kuuluu niin kutsuttujen suunta- viivojen määrittäminen ja tehtävien antaminen valvonta-, ja toimeenpanoelimille. Yhdistyksen yleiskokouksessa jäsenet antavat hallitukselle ja muille tilivelvollisille vastuuvapauden edellisen vuoden tilinpäätöksestä ja valitsevat yhdistykselle valtuustoton. Valtuusto päättää muun muassa hallituksen valinnasta, yleisistä toimintaperiaatteista, toimintasuunnitelmasta sekä talousarviosta. (Loimu 1998, 41–48.)

Kuvio 2. Yhdistyksen organisaatiokaavio

Hallitus toimeenpanoelimenä huolehtii, että yhdistyksen taloudenhoidon perusteet ovat asianmukaisessa järjestyksessä ja vastaa yhdistyksen päätösten toimeenpanemisesta. Hallituksen tulee myös vastata taloudenhoidossa tapahtuneista huolimattomuuksista, epäselvyyksistä ja mahdollisista virheellisyyksistä. Aivan yksityiskohtiin hallituksen vastuu ei kuitenkaan ulotu. Järjestelmän tulee olla sellainen, että väärinkäytösten ja huolimattomuuden mahdollisuudet ovat mahdollisimman vähäiset. Hallituksen ei siis tulisi siirtää esimerkiksi toimihenkilöiden päätettäväksi taloushallinnon keskeisiä asioita kuten esimerkiksi lainojen ottamiset, tilien käyttöä koskevien valtuuksien antaminen. Vaan hallituksen tulisi päättää niistä itse ja huolehtia, että päätökset näkyvät myös hallituksen kokouksen pöytäkirjassa. Tekemistään päätöksistä hallituksen tuli ilmoittaa välittömästi taloudenhoidosta vastaavalle henkilölle. (Loimu 1998, 41–48.)

Yhdistyksen toimihenkilöt huolehtivat talousasioiden käytännön hoitamisesta yhdistyksen päättäviltä elimiltä ja hallitukselta saamiensa ohjeiden mukaan. Tehtävien hoidossa toimihenkilöillä on samanlainen huolellisuusvelvoite kuin esimerkiksi hallituksen jäsenillä. Velvoitteen rikkominen johtaa siviilioikeudelliseen vastuuseen.

Usein talousasioiden hoitamisesta määrätään taloussäännöissä. Vaikka yhdistyksellä ei taloussääntöä olisikaan, keskeisimmistä taloudenhoitoon liittyvistä asioista tulisi tehdä päätöksen yhdistyksen yleiskokouksessa. Tällaisia asioita ovat muun muassa maksuliikenteen hoitamisjärjestelmä, omaisuuden hoito, talousarvion muoto ja sen sitovuus, tilinpäätöksen laatiminen, kirjanpito, sisäinen tarkkailu ja tietenkin tilintarkastus.

2.4 Yhdistysten kirjanpidon erityispiirteitä

Yhdistyksen talouden järjestäminen lähtee aina liikkeelle talousarviosta. Yhdistyksen talousarvio eli budjetti on yhtä tilikautta koskeva taloussuunnitelma eli tulo- ja menoarvio. Se kertoo, paljonko rahaa yhdistys käyttää vuoden aikana, mihin raha käytetään, ja miten se kaikki rahoitetaan. Talousarvio valtuuttaa ja velvoittaa hallitusta ja se saa käyttää yhdistyksen pyörittämiseen talousarvion osoittamat varat. Talousarvio myös velvoittaa hallituksen olemaan käyttämättä enempää ja huolehtimaan siitä, että myös tulot hankitaan. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 11–36.)

Yhdistysten kirjanpidossa merkittäviä eriä ovat esimerkiksi lahjoitukset, avustukset ja jäsenmaksutuotot. Yhdistykselle tyypillisiä taseen eriä ovat rahastot. Myös yhdistyksen tuloverotus poikkeaa hieman normaalin liikeyrityksen verotuksesta. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 11–36.)

Lahjoitukset

Yhdistykset saavat usein testamentti- tai muita lahjoituksia. Lahjoituksena voidaan saada rahaa, osakkeita, kiinteistöjä, muuta ominaisuutta tai esimerkiksi työ-

suorituksia. Lahjan arvostus tulee kirjata kirjanpitoon tuloksi arvostettuna käypään arvoon. Lahjoitusten yhteydessä tulee huomioida lahjoittamat asettamat rajoitukset varojen käytön suhteen, sillä saajan sitoutuu lahjoittajan tahtoon. Määrätarkoitukseen lahjoitetuista varoista muodostetaan kirjanpitoon rahasto. Lahjoittaja usein edellyttää varojen pitämistä erillään yhteisön muista varoista, siksi rahastolla on omat tilit ja kirjanpitolain mukaan varat on esitettävä omana eränään ta-seessa. Saatu lahjoitus kirjataan varainhankinnan tuotoksi tai satunnaiseksi eräksi todennäköisen luovutushinnan määräisenä. Satunnaiseksi eräksi se voidaan kirjata vain, mikäli se täyttää satunnaisen erän kriteerit eli se on tavanomaisuudesta poikkeava, kertaluontoinen ja olennainen. Siirto rahastoon tehdään tuloslaskelmaan avoimesti tuloslaskelmaan ennen ”tilikauden tulos” riviä tai heti lahjoitusten alapuolella. Rahaston varoja ja niiden käyttöä valvoo usein erillinen hoitokunta tai vastaava elin. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 23–26.)

Avustukset

Avustukset on saatu yhdistyksen toiminnan yleiseen tukemiseen. Yleisavustuksen myöntäjänä on yleensä julkisyhteisö, keskusjärjestö, Raha-automaattiyhdistys, kunta tai muu sellainen. Nämä avustukset ovat yleensä vuodesta toiseen toistuvia. Yhdistys ei ole velvollinen ilmoittamaan tilinpäätöksessään tilikauden aikana saamiensa yleisavustusten määrää, lähdettä tai myöntämisvuotta. Tiettyyn toimintaan saatu erityisavustus tulee kirjata tuetun toiminnan tuloksi. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 34–36.)

Yleisavustukset esitetään satunnaisten tuottojen ja kulujen jälkeen tuloslaskelmasa omana eränään. Avustukset kirjataan sen vuoden tuotoksi jolloin ne on saatu. Jos avustukseen liittyy palautusehto, on tällöin käyttämätön osa kirjattava velkoihin. Huomattavista eristä on annettava lisätietoa liitetiedoissa. Myönnetty, mutta tilinpäätöshetkellä saamatta oleva avustus kirjataan tilipäätökseen saamisiksi. Investointiin saatu avustus kirjataan investoinnin hankintamenon vähennykseksi, tai merkitään tilinpäätökseen siirtovelaksi ja tuloutetaan hyödykkeen käyttöaikana. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 34–36.)

Jäsenmaksutulot

Jäsenmaksutulot sijoitetaan tuloslaskelman varainhankinta kohtaan. Nämä tulot esitetään ensisijaisesti bruttoperiaatteella ja edelleen tilitettävät erät tulonsiirtona ja jäsenmaksut tuloutetaan yleisten periaatteiden mukaisesti. Jäsenmaksusaavat selvitettävä tilikauden päättyessä, maksamattomat jäsenmaksut eliminoidaan poistomenettelyllä. Jäsenmaksutulojen käyttö on usein tarkkaan säädelyä ja niiden käytöstä on annettava selvitys liitetiedoissa (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 36.)

Rahastot

Rahaston erityispiirteitä ovat, että sen pääomasta tai sen tuoton käytöstä on rajoitettavia erityismääräyksiä ja ne syntyvät yleensä lahjoituksena tai testamentilla saaduista tuloista. Usein edellytetään erillisen hoitokunnan muodostamista rahaston käyttämistä varten kuten omakatteisissa rahastoissa ja muissa käyttötarkoitukseltaan sidotuissa rahastoissa. Määrätarkoituksiin sidottuja rahastoja ovat kaikki rahastot, joiden pääoman tai pääoman tuoton käytöstä on rajoittavia määräyksiä. Määrätarkoitukseen sidotut rahastot syntyvät usein lahjoituksena tai testamentin antaja on asettanut lahjoituksen suhteen rajoittavia erityismääräyksiä. Lahjoittaja usein edellyttää, että rahaston päätöksen tekoa varten muodostetaan erillinen hoitokunta. Liitetiedoissa olisi syytä antaa selvitys rahastojen varojen käyttövelvoitteesta. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 26–33.)

Määrätarkoituksiin sidotut rahastot jaetaan yleensä kahteen pääryhmään: omakatteisiin ja muihin sidottuihin rahastoihin. Omakatteiset rahastot eli epäitsenäiset rahastot eivät juuri eroa määrätarkoituksiin sidotuista rahastoista. Yhdistyksen omilla päätöksillä ei omakatteisia rahastoja voitane perustaa. Määrätarkoitukseen sidottujen rahastojen pääoma esitetään yhteisön oman pääoman ryhmässä. Yhdistyksissä ei varsinaista peruspääomaa yleensä ole, vaan sen pääoma muodostuu yleensä tilikauden ylijäämästä. Rahastojen pääoma voidaan esittää joko ennen tai jälkeen tase-erää ”edellisten tilikausien voitto”. Koska sidottuihin rahastoihin liittyy käyttövelvoite, on velvoitteista annettava selvitys liitetiedoissa. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 26–33.)

Muut käyttötarkoitukseltaan sidotut rahastot ovat myös muun muassa lahjoitus-, testamentti tuloista muodostettuja rahastoja. Niiden pääoman käytöstä on voimassa rajoittavia määräyksiä mutta näiden rahastojen varoja ei velvoiteta pitää erillään yhteisön muista varoista, vaan ne voidaan pitää ja sijoittaa yhdessä yhteisön muiden varojen kanssa. Jotta sidottuihin rahastoihin liittyä käyttövelvoite olisi toteutettavissa, on varat pidettävä riittävän likvidissä muodossa. Muille sidotuille rahastoille syntyy pääasiassa kuluja siitä, että rahastoituja varoja käytetään lahjoittajan edellyttämään tarkoitukseen. Nämä kulut ovat yleensä apurahoja ja avustuksia. Lahjan tai testamentin antaja usein edellyttää, että lahjoitetuille varoille hyvitetään vuosittain korko, joka käytetään kuten lahjoitettu omaisuus lahjoittajan lahjakirjassa tai testamentissa edellyttämään tarkoitukseen. Vaikka lahjoittaja ei korkoa edellyttäisikään, pidetään sitä hyvän tavan mukaisena. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 26–33.)

Kun yhdistys saa lahjoituksena tai testamentin kautta varoja, joiden käytöstä on rajoittavia erityismääräyksiä, on erittäin tärkeää, että yhteisö pystyy osoittamaan, että varat on käytetty tähän nimenomaiseen tarkoitukseen. Yleensä tämä osoitetaan kirjanpidon avulla siten, että lahjoitusvaroista muodostetun rahaston pääomat, tuotot ja kulut pidetään erillään yhteisön muista pääoma-, tuotto- ja kuluteleistä. Sidottu rahasto puretaan sen jälkeen, kun tarkoitus, jota varten se on perustettu, on toteutunut. Tämä on yleensä välttämätöntä, jotta tilinpäätös antaisi oikean ja riittävän kuvan tilikauden tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 26–33.)

Vapaat rahastot

Vapaat rahastot jotka on muodostettu yhteisön hallintoelinten päätöksellä. Tällaisia rahastoja ovat nimikko- ja muistorahastot ja ne perustetaan lahjoitus-, ja testamenttituloista. Rahasto nimetään lahjoittajansa mukaan. Muut vapaat rahastot ovat vapaasti yhtiön hallintoelinten käytössä. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 26–33.)

Rahastojen esittäminen taseessa on säädetty siten, että määrätarkoitukseen sidottujen rahastojen pääoma on esitettävä omana eränään. Vapaiden rahastojen pääoma esitetään sidottujen rahastojen jälkeen. Omakatteisten rahastojen varat sijoitetaan

taseessa heti ”pysyvät vastaavat” pääryhmän jälkeen. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 26–33)

Tuottojen ja kulujen esittäminen tuloslaskelmassa on säädetty siten, että saatu lahjoitus kirjataan varainhankinnan tai satunnaisten tuottojen ryhmään. Omakatteisten rahastojen tuotot ja kulut kirjataan luonteensa mukaiseen tuloslaskelma-erään. Varojen käytön kirjauksista ei ole varsinaisia säännöksiä mutta suositellaan pidettäväksi sivukirjanpitoa ja antamaan lisäinformaatiota liitetiedoissa. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 26–33.)

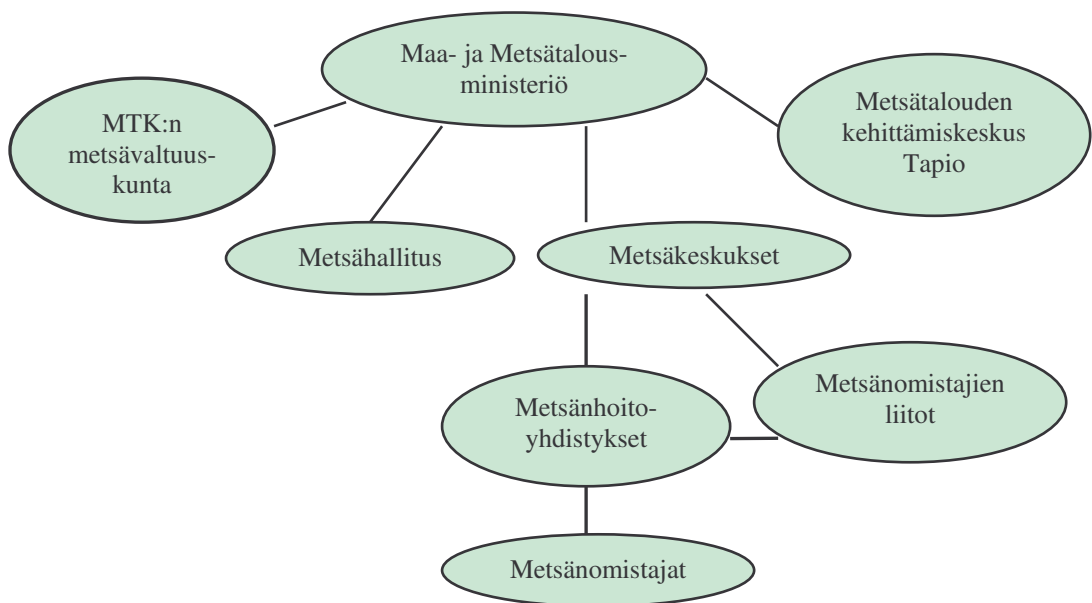
Tuloverotus

Yhdistys on verovelvollinen saamastaan elinkeinotulosta. Elinkeinotulona ei pidetä muun muassa toiminnan rahoittamiseksi järjestetyistä tilaisuuksista tai muusta sellaisesta saatua tuloa, jäsenlehdistä ja julkaisusta saatua tuloa, ei myöskään adressien, merkkien, korttien varojenkeräystuloa, huolto-, hoitolaitosten kuntoutustarkoituksissa valmistettujen tuotteiden tai palvelujen myyntituloja tai esimerkiksi bingopelien pitämisestä saatua tuloa. Yhdistys on verovelvollinen muuhun kuin yleishyödylliseen käyttöön tarkoitetun kiinteistön tai kiinteistön osan esimerkiksi metsän tuottamasta tuotosta. Kuitenkaan asunto-, tai kiinteistöyhtiön osakkuuden kautta saadut vuokratulot eivät ole kiinteistötuloja. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 151–155.)

Arvonlisäverotuksessa yhdistysten alv-velvollisuus on kytketty tuloverotukseen. Alv-velvolliseksi hakeutuminen on mahdollista vain silloin jos toiminnassa on elinkeinotoimintaa. Epäselvissä tapauksissa syytä selvittää toiminnan verottomuus ennakkotietona. Verollisiksi tulkittuja varojenkeräysmuotoja ovat pysyvien mainostilojen myynti, talkootyönä tehtävä mainoksien jako, pakkaustyö, talkoovoimin toimiva pysyvä kahvio, liikuntakurssit, vartiointitoiminta, leirintä alue, muutto toiminta sekä siivoustyöt talkoina. Muistettava kuitenkin vähäisen liiketoiminnan raja 8500 euroa. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003, 151–155.)

3 METSÄORGANISAATIOT

Suomessa on lukuisia metsäorganisaatioita, tärkeimpinä niistä voidaan pitää Maa- ja metsätalousministeriön metsäosastoa, joka vastaa metsäpolitiikkaa ja metsätaloutta koskevista asioista. Metsäosaston tulohajauksessa on alueelliset metsäkeskukset, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Metsäntutkimuslaitos sekä Metsähallitus. Maa- ja metsätaloustuottajainkeskusliiton metsävaltuuskunta toimii myös yksityismetsätalouden etujärjestönä. Lisäksi Suomessa on 151 metsänhoitoyhdistystä sekä metsänhoitoyhdistysten perustamia Metsänomistajien liittoja.

Kuvio 3. Metsäorganisaatioiden organisaatiokaavio

Nämä organisaatiot tarjoavat kattavan pohjan metsätaloudelle ja sen kestäväälle kehitykselle. Järjestöt auttavat metsänomistajaa saamaan metsästä parhaan mahdollisen tuoton mutta samalla säilyttämään metsien kestävä kehityksen. Huomiota kiinnitetään metsien suojeluun, koulutukseen, tiedotukseen ja tutkimustyöhön. Lain säädännön avulla on edistetty neuvontajärjestöjen syntymistä ja toimintaa. Valtion on rahoittanut metsänomistajille annettavaa koulutusta sekä ammattiapua.

3.1 Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriön metsäosasto vastaa metsäpolitiikkaa ja metsätaloutta koskevista asioista. Metsäpolitiikalla, lainsäädännöllä ja normeilla, taloudellisella ja informaatio-ohjauksella ohjataan metsien kestävä hoitoa ja käyttöä. Metsäosaston tulosohjauksessa on 13 alueellista metsäkeskusta, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Metsäntutkimuslaitos ja Metsähallitus.

(www.mmm.fi/index/etusivu/metsat.html.)

Lailla ja asetuksilla turvataan metsätalouden kestävyttä. Metsälainsäädäntö on vahvin metsäpoliittinen keino metsätalouden kestävyden turvaamisessa. Metsälaissa onkin säädetty metsien käytön rajoista ja edellytyksistä.

(www.mmm.fi/index/etusivu/metsat.html.)

Lailla pyritään edistämään jotakin metsäpoliittisesti tärkeää asiaa, kuten esimerkiksi kestävä metsätalouden rahoituksesta annetulla lailla edistetään yksityismetsien metsänparannusta ja ympäristönhoitoa sekä puuenergian käyttöä. Lisäksi lainsäädäntöä on mm. metsätuhojen torjunnasta, metsänviljelyaineiston kaupasta, puutavaran mittauksesta, yhteismetsistä ja metsätalouden organisaatioista.

(www.mmm.fi/index/etusivu/metsat.html.)

Metsäpolitiikan keinot jaetaan kolmeen pääryhmään, Hallinnolliset, - Taloudelliset, - sekä Informaatio-ohjauskeinot. Metsäpolitiikan hallinnollisia ohjauskeinoja toteutetaan pääasiassa metsälainsäädännön kautta. Osa metsälainsäädännöstä toteuttaa pääasiassa metsäpolitiikan taloudellisia ohjauskeinoja tai informaatio-ohjausta kuten laki metsänhoitoyhdistyksistä. (Lähteenoja 2002, 58–59.)

Taulukko 1. Metsälainsäädännön ryhmittely metsäpolitiikan ohjauskeinojen suhteen. (Lähteenoja 2002, 91.)

HALLINNOLLISET OHJAUSKEINOT	TALOUDELLISET OHJAUKSEINOT	INFORMAATIO-OHJAUKSEINOT
Metsälaki (1093/1996)	Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta (1094/1996)	Laki metsänhoitoyhdistyksistä (534/1998)
Yhteismetsälaki (37/1991)	Laki Metsähallituksesta (169/1993)	Laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämissäksyksistä (1474/1995)
Laki metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta (263/1991)	Maaseutuelinkeinojen rahoituslaki (329/1999)	Laki Metsäntutkimuslaitoksesta (1114/1999)
Laki metsänviljelyaineiston kaupasta (684/1979)	Tuloverolaki (1535/1992)	
Puutavaranmittauslaki (364/1991)	Maatilatalouden tuloverolaki (543/1967)	
Vesilaki (264/1961)	Perintö- ja lahjaverolaki (378/1940)	
Maa-aineslaki (555/1981)		
Erämaalaki (62/1991)		
Laki yleisistä teistä (243/1954)		

Hallinnollisessa ohjauksessa sääntelyn kohteena oleva toimenpide on määrätty, kielletty tai luvanvarainen. Esimerkiksi suojametsäalueella puuston hakkuu muuksi kuin omankäytön tarpeisiin edellyttää metsäkeskuksen hyväksymää suunnitelmaa.

Taloudelliset ohjauskeinot ovat tyypillisimmillään verotus ja julkinen tuki. Informaatio-ohjaukseksi kutsutaan sitä, kun valtio edistää sääntelyn kohdetta koskevan tiedon tuottamista ja välittämistä. Informaatio-ohjausta edustavat esimerkiksi valtion tuki metsäsuunnittelulle ja metsänomistajien neuvonnalle. (Lähteenoja 2002, 91.)

3.2 Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion tehtävä on olla kestävän metsätalouden edistäjä ja kehittäjä. Lainsäätäjät ovat asettaneet Tapion tehtäväksi edistää metsien kestävää hoitoa ja käyttöä, niiden monimuotoisuuden säilyttämistä sekä metsätaloutta muutoinkin. Tapio on osa välillistä julkista hallintoa. Metsätalouden edistäminen kuuluu niihin toimiin, joissa valtiolla on osoittanut julkisen tehtävän valtiohallinnon ja yksityisen sektorin välimuodolle. Tapion olemassaolo perustuu erityislakiin, (18.12.1995/1474) kuten metsäkeskustenkin. Instituutiolla on itsehallintoluonne ja toiminta toteutetaan valtion rahoittamin edistämistoimin, sekä liiketoimintaa harjoittamalla. Viranomaistoimia ei Tapiolle kuulu, eikä se käytä julkista valtaa. Sen toimintaa ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö. (Malmberg 2002, 106–107.)

Historiallisesti Tapio on 1877 toimintansa aloittaneen Suomen metsänhoitoyhdistyksen ”perillinen”. Organisaation kehitys on kulkenut aatteellisesta yhdistyksestä, laajoja metsänparannustöitä toteuttaneeksi työorganisaatioksi ja metsätalouden keskusvirastotyypiseksi ohjaajaksi. 1990-luvun jälkeen Tapion toiminnan liiketaloudellisen osan merkitys on kasvanut. (Malmberg 2002, 106–107.)

Tapio tuottaa muun muassa kehityshankkeita, asiantuntijapalveluita, metsätalouden viestintää ja se kokoaa alan yhteistyötä. Tapion suurin toimeksiantaja ja asiakas on metsäpolitiikkaa valmisteleva ja toimeenpaneva elin, maa- ja metsätalousministeriö, joka tulossopimuksella rahoittaa noin kolmanneksen Tapion toiminnasta. Esimerkiksi vuonna 2002 Tapion liikevaihto oli noin 11,2 miljoonaa euroa, josta noin 30 prosenttia oli valtion apua. (Malmberg 2002, 106–107.)

Alueelliset metsäkeskukset yhteistyökumppanina muodostavat toiseksi suurimman asiakasryhmän. Muille asiakkaille tuotetuista palveluista metsähoitoyhdistykset, puuteollisuus, ympäristöhallinto, kunnat sekä alalla toimivat järjestöt käyttävät valtaosan. (Malmberg 2002, 106–107.)

Ylintä päätösvaltaa käyttää seitsemän hengen johtokunta. Sen asettaa maa- ja metsätalousministeriö neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Johtokunnassa on kaksi valtion edustajaa, joista toinen on maa- ja metsätalousministeriöstä. Hän toimii myös puheenjohtajana, lisäksi johtokuntaan kuuluu kolme alueellisten metsäkeskusten edustajaa, yksi teollisuuden edustaja, sekä Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion johtaja. Päätösvalan käyttäjinä ovat siis sen keskeiset asiakkaat. (Malmberg 2002, 106–107.)

3.3 Metsäkeskukset

Metsäkeskukset ovat julkisen aluehallinnon organisaatioita ja ne toimivat maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa. Metsäkeskusten tärkeimpiä palveluita ovat metsäsuunnittelu, kunnostusojitus, metsäteiden rakentaminen sekä koulutus ja neuvonta. Lisäksi metsäkeskukset valvovat metsälakeja ja myöntävät rahoitustukia. Metsäkeskuksia on kaikkiaan 13, joista yksi on kaksikielinen. Niiden toiminta jaetaan metsätalouden edistämiseen ja viranomaistoimintaan.

(www.metsakeskus.fi/web/fin/metsakeskukset/esittely/etusivu.htm; Valtanen 2002, 109–112.)

Viranomaistoiminnalla tarkoitetaan lakeihin ja säädöksiin perustuvia päätöksiä ja niiden valmistelua. Valtaosa viranomaistoiminnasta koskee yksityisten henkilöiden tai yhteisöiden oikeuksia ja etuuksia. Näitä asioita koskeva päätöksenteko valmisteluineen on eriytetty muusta metsäkeskuksesta riippumattomaksi. Ratkaisulta yksityistä henkilöä tai yhteisöä koskevassa viranomaisasiassa on viranomaispäälliköllä, joka myös johtaa tällaisten asioiden valmistelua eli esittelijöiden ja tarkastajien työtä. Päätöksistä voi valittaa hallinto-oikeuteen.

(www.metsakeskus.fi/web/fin/metsakeskukset/esittely/etusivu.htm; Valtanen 2002, 109–112.)

Viranomaistoiminnon tehtävänä on metsälakien toimeenpano ja valvonta. Keskeisiä tehtäviä ovat muun muassa metsänhakkuiden valvonta, metsänuudistamisvelvoitteen noudattamisen valvonta, kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisten tukien myöntäminen, hirvieläintuhojen arviointi ja metsätuhojen leviämisen ehkäiseminen ja säädösperusteisten luonnonarvojen säilyttäminen metsätalouden toimien yhteydessä.

(www.metsakeskus.fi/web/fin/metsakeskukset/esittely/etusivu.htm; Valtanen 2002, 109–112.)

Työvälineenä käytettäviä keskeisiä metsälakeja metsäkeskuksen viranomaistoiminnossa ovat esimerkiksi, Metsälaki, Kestävän metsätalouden rahoituslaki, Laki metsänhoitoyhdistyksistä, Laki metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta, Valtioneuvoston asetus hirvieläinvahinkojen korvaamisesta, Yhteismetsälaki sekä Luonnonsuojelulaki.

(www.metsakeskus.fi/web/fin/metsakeskukset/esittely/etusivu.htm; Valtanen 2002, 109–112.)

Metsäkeskusten ylintä päätösvaltaa käyttää johtokunta. Johtokuntaan kuuluu seitsemän maakunnan metsäasiantuntemusta monipuolisesti edustavaa jäsentä ja sen nimittää maa- ja metsätalousministeriö. Kolme jäsenistä edustaa metsänomistajia, kaksi valtiota ja yksi metsäteollisuutta. Seitsemänneistä paikasta sopivat metsätyöntekijöiden, koneyrityksien ja metsäkeskuksen henkilöstön edustajat. Maa- ja metsätalousministeriö nimittää johtokunnat neljäksi vuodeksi kerrallaan. Johtokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Johtokunnan tehtävät on määritelty metsäkeskuslaissa. Vastuiden ja vallankäytön näkökulmasta tehtävät eroavat normaalista hallitustyöskentelystä jonkin verran. Metsäkeskuksen johtokunta ei käsittele viranomaisasioita, jotka on eriytetty metsäkeskuksen muusta toiminnasta. Johtokunta myös vahvistaa metsäkeskuksen tilinpäätöksen. Myöhemmin maa- ja metsätalousministeriö erikseen vahvistaa valtionavun suuruuden.

(www.metsakeskus.fi/web/fin/metsakeskukset/esittely/etusivu.htm; Valtanen 2002, 109–112; www.lalli.fi/lusto012004metsakeskukset.html.)

Eri metsäkeskuksissa seurataan toiminnallisia tuloksia hieman eri tavoilla. Toiminnan seurantaan kuuluu myös töiden laaduntarkastuksista raportointi. Maa- ja

metsätalousministeriö pyytää esityksiä sekä tulostavoitteiksi että raharaameiksi syksyllä. Johtokunnalle raportoidaan töiden edistyminen sekä budjetin toteutuma lähes joka kokouksessa. Johtokunta käsittelee muita asioita vaihtelevasti - metsäkeskus antaa vuoden mittaan paljon lausuntoja johtokunnan nimissä. Omaisuuden hoitoon liittyy jatkuvasti käsiteltäviä asioita. Metsäkeskus on jäsenenä tai omistajana monessa yhdistyksessä ja yhtiössä. Näiden hallintoon liittyy johtokunnan tehtäviä. Metsäkeskusten yhteistoimintaan liittyy myös paljon johtokunnan päätettävää. (www.metsakeskus.fi/web/fin/metsakeskukset/esittely/etusivu.htm; Valta-
nen 2002, 109–112.)

3.4 Metsähallitus

Metsähallitus on valtion metsien ja vesialueiden hoitoon ja hallinnointiin keskittyvä liikelaitos. Metsähallituskin toimii maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa ja luonnonsuojelutehtävien osalta ympäristöministeriön ohjauksessa. Metsähallituksen hallinnassa on kaikkiaan noin 12,3 miljoonaa hehtaaria, joista noin 9 miljoonaa hehtaaria on maata ja loput vesialueita. Metsähallituksen hallinnassa on myös valtion retkeilyalueet ja muut virkistyskohteet. Lisäksi valtion metsillä on tärkeä merkitys puolustusvoimien harjoitusalueina. Valtion metsien hoidolla saavutetaan myös taloudellista merkitystä – vuosittain Metsähallitus tuottaa valtion kassaan keskimäärin noin 45 miljoonaa euroa. Valtaosa, noin prosenttia, liikevaihdosta ja tuloksesta tulee metsätaloudesta eli esimerkiksi puun myynnistä. Metsähallitus tuottaa vuosittain 4,5 miljoonaa kuutiometriä puuta, joka on noin 8 prosenttia kaikista hakkuista Suomessa. Metsätalouden lisäksi muita liiketoiminnan tulosalueita ovat kiinteistö- ja maa-ainesmyyntiä harjoittava Laatumaa, luontomatkailua harjoittava Villi Pohjola sekä metsäomaisuuden hoitopalveluja tuottava Foria Oy. (www.metsa.fi/bage.asp?Section=255; Mäkinen 2002, 115–117.)

Metsähallituksen yhteiskunnalliset tehtävät on keskitetty pääosin valtion budjettivarojen turvin toimivalle luonnonsuojelu tulosalueelle. Näistä tehtävistä tärkeimpiä ovat muun muassa luonnonsuojelualueiden, erämaiden ja retkeilyalueiden hoito sekä esimerkiksi retkeilyreittien ja autiotupien ylläpito. Näin pystytään turvaa-

maan esimerkiksi uhanalaisten lajien elinmahdollisuuksia paremmin. (Mäkinen 2002, 115–117.)

Toiminnalliset ohjeistukset Metsähallitus saa omistajaltaan. Ohjaavien ministeriöiden eli maa – ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön kanssa käydään säännöllisesti neuvotteluja sekä taloudellisen että muilla mittareilla mitattavien tuloksen asettamisesta ja saavuttamisesta. Strategisia linjauksia käsitellään Metsähallituksen johtokunnassa, jossa on edustajia maa- ja metsätalous-, ympäristö-, ja valtionvarainministeriöstä, Lapista, Metsähallituksen henkilöstöstä sekä elinkeinoelämästä. Henkilöstöä metsähallituksella on noin 2000 henkilöä. (Mäkinen 2002, 115–117.)

3.5 Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK:n metsävaltuuskunta

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton metsävaltuuskunta toimii yksityismetsätalouden etujärjestönä. Metsävaltuuskunnan tarkoituksena on metsänomistajien etujen ajaminen ja yksityismetsätalouden toimintaedellytysten parantaminen. Se pyrkii vaikuttamaan valtakunnan metsäpolitiikkaan, toimii metsänhoitoyhdistysten edunvalvojana ja ohjaa metsänomistajaliittojen toimintaa. Metsävaltuuskunta koostuu noin 46-jäsenisestä, määrä vaihtelee kuitenkin hieman vuosittain. Metsänomistajat ovat voineet liittyä Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliittoon, eli MTK:n jäseniksi huhtikuusta 2001 alkaen, paikallisten tuottajayhdistysten ohella myös metsänomistajienliittojen kautta.

([http://www.mtk.fi/mtk/toiminta/fi_FI/toiminta_etusivu/.](http://www.mtk.fi/mtk/toiminta/fi_FI/toiminta_etusivu/))

3.6 Metsänomistajien liitot

Metsänomistajien liitot ovat metsänhoitoyhdistysten perustamia ja yhdessä yhdistysten ja MTK:n kanssa toimivia alueellisia jäsentensä ammatti- ja edunvalvontajärjestöjä. Liittoja on 14, joista kolme on ruotsinkielisiä. Liitot ovat MTK:n jäseniä ja liittojen esityksestä valitaan jäsenet MTK:n metsävaltuuskuntaan. Liiton

jäseniksi hyväksytään liiton alueen metsänhoitoyhdistykset, metsänomistajat jotka eivät harjoita maataloutta, metsänomistajayhdistykset, yhteismetsät ja muut metsää omistavat oikeuskelpoiset henkilöt. (Järvenpää 2002, 112–115; www.liitto.mhy.fi/.)

Liiton tehtävänä on aluetasolla ajaa metsänomistajien etuja tavoitteenaan kannattava metsätalous. Toinen päätehtävä on metsänhoitoyhdistysten toiminnan kehittäminen. Keskeisempiä edunvalvontatehtäviä ovat puukauppa, metsäverotus, metsälainsäädäntö, kaavoitus ja luonnon suojeluun liittyvät asiat. (Järvenpää 2002, 112–115.)

3.7 Metsänhoitoyhdistykset

3.7.1 Metsänhoitoyhdistysten toiminta

Laki Metsänhoitoyhdistyksestä määrittelee metsänhoitoyhdistyksen seuraavasti; ”Metsänhoitoyhdistys on metsänomistajien yhteenliittymä, jonka tarkoituksena on edistää metsänomistajien harjoittaman metsätalouden kannattavuutta ja heidän metsätaloudelleen asettamiensa muiden tavoitteiden toteutumista sekä edistää taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä metsien hoitoa ja käyttöä.” (www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980534).

Suomessa metsänhoitoyhdistys toimii jokaisen kunnan alueella. Yhdistys on metsänomistajan apuna puukaupassa sekä metsänhoitotöiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Metsänhoitoyhdistys palvelee metsänomistajia kaikissa metsän hoitoon ja käyttöön liittyvissä asioissa, sillä se tuntee paikallisen puumarkkinatilanteen ja ajaa metsänomistajan etua. Suomessa metsänhoitoyhdistyksiä on 151 ja niiden toimialue kattaa koko maan. Toimipaikkoja on yhteensä yli 300. Metsänhoitoyhdistys huolehtii noin 80 prosentista kaikesta yksityismetsien metsänhoitotöiden suunnittelusta ja toteutuksesta, sekä noin 75 prosentista puukaupan suunnittelusta-

eli leimikon teosta. Yhdistyksen palveluksessa on noin tuhat metsätoimihenkilöä ja noin 750 vakinaista metsuria. ([www.mhy.fi/mhy/.](http://www.mhy.fi/mhy/))

Metsänhoitoyhdistys on metsänomistajien oma organisaatio. Yhdistyksen jäsen voi käyttää yhdistyksen palveluja, silloin kun hän maksaa metsänhoitomaksua. Jäsenen saa käyttöönsä metsäammattilaisten osaamisen ja tuen. Metsänhoitoyhdistykset ovat metsänomistajien itsensä rahoittamia ja hallinnoimia yhdistyksiä, joita varten on säädetty myös laki metsänhoitoyhdistyksistä. Metsänhoitoyhdistyksen ensisijaisena tarkoituksena on edistää metsänomistajien harjoittaman metsätalouden kannattavuutta ja heidän metsätaloudelleen asettamiensa muiden tavoitteiden toteutumista. Metsänhoitoyhdistys edistää metsien kestävää hoitoa ja käyttöä. Tarkoituksensa toteuttamiseksi metsänhoitoyhdistyksellä on oikeus periä metsänomistajilta metsänhoitomaksua. Näillä varoilla varmistetaan kaikkien metsänhoitomaksua maksavien metsänomistajien mahdollisuus saada metsien hoitoon ja käyttöön liittyviä palveluita. Metsänhoitoyhdistyksen jäseniä ovat kaikki Etelä-Suomessa yli neljä hehtaaria, Oulun läänissä yli seitsemän hehtaaria ja Lapin läänissä yli 12 hehtaaria metsää omistavat metsänhoitomaksua maksavat metsänomistajat, elleivät he kieltäydy jäsenyydestä. (Järvenpää 2002, 112–114; [www.mhy.fi/mhy/.](http://www.mhy.fi/mhy/))

Metsänhoitoyhdistyksen ylintä päätösvaltaa käyttää jäsenten vaaleilla valitsema valtuusto. Jokainen jäsen voi olla ehdokkaana vaaleissa ja vaikuttaa omalta osaltaan yhdistyksen toimintaan. Kaikki valtuuston jäsenet ovat yhdistyksen jäseniä, metsänomistajia. Valtuusto päättää mm. hallituksen valinnasta, yleisistä toimintaperiaatteista, toimintasuunnitelmasta sekä talousarviosta. Valtuustolla on vuosittain kaksi sääntömääräistä kokousta, mutta tarvittaessa voidaan pitää myös ylimääräisiä kokouksia. Valtuusto valitsee hallituksen, joka päättää käytännön toiminnasta. Valtuusto valitaan vaaleilla, joissa jokaisella metsänomistajalla on yksi ääni. Tavoitteena on, että metsänomistajakunta on monipuolisesti edustettuna metsänhoitoyhdistyksen hallinnossa, ja että luottamushenkilöiksi saadaan osaavia ja sitoutuneita metsänomistajia. Valtuustoihin valitaan metsänhoitoyhdistyksen koosta riippuen 15 - 39 valtuutettua. Valtuutetut ovat luottamushenkilöitä koko neljän vuoden valtuustokauden ajan. Valtuustovaalien äänioikeutettuja ovat ne metsänomistajat, jotka ovat metsänhoitoyhdistysten jäseniä. Vaalien ehdokkaina

voivat olla ne metsänhoitoyhdistyksen jäsenet, joita puoltaa kaksi yhdistyksen jäsentä. Äänestys tapahtuu postiaänestyksellä. Valtuutetut valitaan enemmistövaaleilla, joten eniten ääniä saaneet ehdokkaat tulevat valituiksi. (Järvenpää 2002, 112–114; www.mhy.fi/mhy/.)

Metsänhoitoyhdistykset ovat järjestäytyneet metsänomistajien liitoiksi. Ne ovat alueellisia metsänomistajien edunvalvontaorganisaatioita, joiden tehtävänä on muun muassa edistää yksityismetsätalouden kannattavuutta, kehittää metsänhoitoyhdistysten toimintaa, edistää metsänomistajien yhteistoimintaa sekä kehittää metsätuotteiden markkinointia. Metsänomistajien liitot ovat jäseniä valtakunnallisessa edunvalvontajärjestössä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ssä. (Järvenpää 2002, 112–114; www.mhy.fi/mhy/.)

Metsänhoitoyhdistysten palveluja

Puukauppa

- Puunmyyntisuunnitelman laadinta
- Puunmyynti toimeksiannolla eli valtakirjakauppa
- Puunkorjuun, runkojen katkonnan ja puutavaran mittauksen valvonta
- Puunkorjuu- ja hankintapalvelu

Metsänhoito

- Metsän uudistaminen
- Taimien ja siementen välitys
- Taimikon ja nuoren metsän hoito
- Metsän kasvatus- ja terveyslannoitukset
- Metsäluonnon hoito
- Palvelusopimus

Suunnittelu- ja arviointipalvelut

- Metsäsuunnitelmien laadinta ja päivitys
- Metsäkiinteistöjen arviot
- Metsätuhoarviot

Koulutus ja neuvonta

- Henkilökohtainen neuvonta, koulutus ja työnopastus
- Metsäveropalvelut
- Sukupolvenvaihdokseen ja metsäomaisuuden hallintaan liittyvä neuvonta

([http://www.mhy.fi/mhy/metsanomistajanasiolla/fi_FI/index/.](http://www.mhy.fi/mhy/metsanomistajanasiolla/fi_FI/index/))

3.7.2 Metsänhoitoyhdistysten historiaa

Metsänhoitoyhdistyksillä on vahvat perinteet suomalaisessa metsänhoidossa ja yli sadan vuoden ajalta. Yhdistykset ovat jakaneet metsätietoutta metsänomistajille ja edistäneet Suomen metsien kestäväää kehitystä. Toiminnan perusta on edelleen sama kuin sata vuotta sitten.

1800-luvulla suurin osa metsien omistuksista oli suurilla kartanoilla. Kartanoiden metsänhoidosta vastasivat usein torpparit, joiden metsänhoidollinen osaaminen oli hyvin heikkoa. Metsien ostajat tekivät kauppaa määrämittäisistä puista tai alueista, jolloin parhaat puut, parhailta paikoilta hakattiin ja luonnollinen uudistuminen estyi. Vesistöjen suistoihin sijoittunut sahateollisuus toi metsät kaupallisen käytön piiriin. Ostajat maksoivat huonoja hintoja seuduille, joilta oli huonoimmat uittoyhteydet, sillä uitot nostivat ostajan kustannuksia. Huonot hinnat vähensivät metsänomistajien kiinnostusta metsien hoitoon, alueilla joilta uittoyhteydet oli huonot. (Kuva 1989, 10–100; Lehtola 1998, 9-10.)

Suomen metsien kunto oli pitkään hyvin heikkoa. Myöhemmin rahan saaminen metsistä muutti monella tapaa metsänomistajien ja heistä riippuvaisten ihmisten elämää. Kaskeamista rajoitettiin ja metsänkäyttöoikeutta pyrittiin supistamaan, sekä torppareiden metsien käyttöoikeudesta korvaukseksi sovittujen taksvärkkipäivien lukumäärää pyrittiin lisäämään. (Kuva 1989, 10–100; Lehtola 1998, 9-10)

Valtakunnallisesti metsänhoidon organisaatio oli heikko melkein 1920 luvulle saakka. Selviä ohjeita metsän käsittelystä ei ollut. Valvonta oli läänin metsälautakunnilla ja sen alaisten kuntien metsälautakuntien tehtävinä. (Kuva 1989, 10–100)

Vuonna 1928 hyväksyttiin yksityismetsälaki, joka loi selkeän pohjan metsien käytölle ja metsäammattilaisten työlle. Suomi jaettiin 18 metsähoitokunnalle, joiden tehtävä oli vastata sekä neuvontatyöstä, että aiemmin läänien metsälautakuntien tekemästä lainvalvonnasta. Yksityismetsälaki määritteli myös metsänhoitoyhdistyksen tehtävät ja toi yhdistykset valtion tuen piiriin. Aiemmin maassa toimineet puhtaasti aatteelliselta pohjalta perustetut metsänhoitoyhdistykset tulivat siten virallistetuiksi. (Kuva 1989, 10–100.)

1930-luvulla Maataloustuottajien Keskusliitto ryhtyi organisoimaan puukauppaa uudelta pohjalta. Tavoitteena oli järjestää yhteismyyntejä, etenkin pienpuu hintojen nostamiseksi. Valtakunnalliseksi järjestöksi perustettiin MTK:n metsänmyyntiosasto, maakunnallisella tasolla toimi Maataloustuottajien Liiton metsätalousvaliokunnat ja paikallisella tasolla työ oli tarkoitus ohjata metsänhoitoyhdistysten tehtäväksi. Metsänhoitoyhdistyksiä oli vähän, joten MTK:n ensimmäinen tehtävä oli saada sellainen joka pitäjään. (Kuva 1989, 10–105.)

1940-luvulla, sodan aikana olosuhteet olivat monessa suhteessa poikkeukselliset ja sodan jälkeen metsät ja metsien hoito olikin vaarassa. Sodan jälkeisen rakentamisen myötä puutavaran tarve kiihdytti hakkuita ja metsiä jopa ylihakattiin. Työtä oli paljon ja lainvalvonta oli tarpeen, sillä hakkuukuri oli löystynyt ja metsänhoitotöitä jarrutettiin. Työilmapiiri oli vaikea, sillä leimansa olivat lyöneet poikkeustilan aikainen lainvalvonta ja pakkohakkuut. (Kuva 1989, 10–105.)

Metsänomistajien ja koko yhteiskunnan mielenkiinto metsiin nousi voimakkaasti 1950-luvun alussa. Suomi tarvitsi kipeästi niin kutsuttuja ”kovia valuuttoja” ja niitä saatiin metsäteollisuuden tuotteista. Toisaalta myös kotimaan kiivas rakennustoiminta tarvitsi paljon puuta. Maatalouden koneellistuminen ja rakentaminen vaativat paljon rahatuloja. Metsät nähtiin uutena voimavarana, sillä metsästä saatujen tulojen kasvu oli lupaavinta, näin metsänhoitoyhdistyksillä oli hyvät tulevaisuuden näköymät. Vuonna 1952 alettiin perä ensimmäistä kertaa uuden met-

sänhoitoyhdistyksiä koskevan lain mukaista metsänhoitomaksua. (Kuva 1989, 10–105.)

1960–1970 luvulla alkoi vaha muuttoliike maaseudulta asutuskeskuksiin ja maata siirtyi viljelemättömien henkilöiden omistukseen. Ja vielä myöhemmin isojen metsäalueiden siirtyminen muiden kuin maanviljelijöiden omistukseen on muuttanut metsien arvoja. Metsä ei ollut enää välttämätön tulon lähde, mikä heijastui taas metsien hoitoon. Metsänomistuksen muuttuessa on sen verotus noussut metsänhoitoon vaikuttavaksi tekijäksi. (Kuva 1989, 10–100.)

Noiden vuosien jälkeenkin aina 2000-luvulle saakka metsänhoitoyhdistykset ovat kehittyneet metsänomistajien tarpeiden mukaan. Pitäjäkohtaiset metsänhoitoyhdistykset ovat yhdistyneet kattamaan esimerkiksi koko maakuntaa kuten esimerkiksi Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme, jonka toiminta-alueena on Asikkala, Hartola, Heinola, Padasjoki ja Sysmä. Metsänhoitoyhdistykset ovat joutuneet edelleen kehittämään palvelujaan ja osaamistaan asiakkaiden palvelu-, ja vaatimustason noustessa. Oman haasteensa ovat tuoneet muun muassa juuri kokemattomammat uudet metsänomistajat, jotka esimerkiksi perinnön tai sijoitusten kautta ovat tulleet metsänomistajiksi. (Yli-Talonen 2007.)

4 METSÄNHOITOYHDISTYKSEN TALOUDENHOITO

Yhdistysten ja liikeyritysten kirjanpito on periaatteessa hyvin samankaltaista. Joitakin hyvin selkeitä eroja kuitenkin on. Tuloslaskelmassa ja taseessa on eriä, joita ei näe liikeyritysten kirjanpidossa. Myös verotus poikkeaa hieman liikeyrityksen verotuksesta, johtuen siitä, että metsänhoitoyhdistyksellä on sekä varsinaista,- eli yhdistystoimintaa sekä liiketoimintaa.

Talouden järjestäminen lähtee liikkeelle talousarviosta. Yhdistyksen talousarvio eli budjetti on yhtä tilikautta koskeva taloussuunnitelma eli tulo- ja menoarvio. Se kertoo, paljonko rahaa yhdistys käyttää vuoden aikana, mihin raha käytetään, ja miten kaikki rahoitetaan. Talousarvio valtuuttaa ja velvoittaa hallitusta ja se saa käyttää yhdistyksen pyörittämiseen talousarvion osoittamat varat. Talousarvio myös velvoittaa hallituksen olemaan käyttämättä enempää ja huolehtimaan siitä, että myös tulot hankitaan.

4.1 Metsänhoitoyhdistyksen kirjanpidon erityispiirteitä

Metsänhoitoyhdistyksen liiketoiminnan keskeisiä tulonlähteitä ovat muun muassa erilaiset siementen, taimien, torjunta-aineiden sekä lannoitteiden myyntituotot, sekä energiapuusta ja erilaisista palveluista, kuten metsäkiinteistöjen välityksestä tai arvioinneista saatavat tuotot. Muista tuotoista saatavia tuottoja ovat esimerkiksi mainosten myynti, vuokratuotot työvälineistä ja tiloista.

Varsinaisen toiminnan tulon lähteitä ovat vuokratuotot sekä puunmyyntisuunnitelma,- sekä metsänsuunnittelu tuotot. Suurimman osan varsinaisen toiminnan tuloista tuo kuitenkin Metsänhoitomaksut ne merkitään tuloina metsänhoitoyhdistyksen sen tilikauden kirjanpitoon, jonka aikana ne on verotusta toimitettaessa maksuunpantu. Tilikaudella maksuunpannut, mutta yhdistykselle tilinpäätöshetkellä vielä tilittämättömät metsänhoitomaksut, on siis myös tuloutettava asian omaisen tilikauden metsänhoitomaksutuotoiksi. (Metsänhoitoyhdistyksen tililuetelo, kirjaus- ja tilinpäätössuositus, 2005.)

Verottajan kantopalkkio-osuutta ei sisällytetä metsänhoitomaksutuottoihin eikä metsänhoitomaksu- saamisiin. Metsänhoitomaksutuottoihin kirjataan myös aikaisemmilta tilikausilta suoritettut metsänhoitomaksut ja tilitysten korotukset viivästysseuraamuksineen. (Metsänhoitoyhdistyksen tililuettelo, kirjaus- ja tilinpäätösuositus, 2005.)

Metsänhoitoyhdistyksen liiketoiminnan keskeisimpiä kulueriä ovat erilaiset siementen, taimien ja muiden välitettävien tuotteiden hankintakulut. Myös ulkopuolinen työvoima muodostaa suuren osan metsänhoitoyhdistyksen kuluista, kuten yrittäjämetsurimenot sekä koneurakoitsijamenot. Myös erilaiset palkka,- ja sosiaalikulumenot ovat suuri menoerä, kuten metsureiden ja muiden toimihenkilöiden matkakulutkin. Yhdistyksellä on usein myös erilaisia toimitila,- ja koulutuskuluja. Varsinais toiminnan suurin kuluerä on usein vuokratkulut ja muut sijoitusten kulut. (Metsänhoitoyhdistyksen tililuettelo, kirjaus- ja tilinpäätösuositus, 2005.)

Laki metsänhoitoyhdistyksistä edellyttää, että yhdistyksen kirjanpito on laadittava siten, että siitä ilmenee metsänhoitovarojen käyttö. Asetus metsänhoitoyhdistyksistä määrittelee tarkemmin miltä osin tehtävät tulevat metsänhoitomaksulla maksettavaksi. Asetuksessa sanotaan, että metsänhoitovarojen käyttö tulee ilmetä tilinpäätöksestä tai sen liitetiedoista. (Metsänhoitoyhdistyksen tililuettelo, kirjaus- ja tilinpäätösuositus, 2005.)

Metsänhoitoyhdistyksen kirjanpidossa erittäin tärkeää on ajankäytön seuranta. Ajankäytön seurannan perusteella tulot ja menot kohdennetaan varsinaiseen toimintaan, johon voidaan käyttää metsänhoitomaksuvaroja sekä liiketoimintaan. Toimihenkilöiden ajankäytön jakautumista on seurattava vähintäänkin siten, että selviää kauanko aikaa kuluu palveluiden hoitamiseen, joihin saa käyttää metsänhoitovaroja, kuten esimerkiksi neuvonta, koulutus ja tiedotus, puunmyyntisuunnitelmien tekeminen sekä hallinnolliset tehtävät. Sekä kuinka paljon aikaa kuluu liiketoiminnan hoitamiseen. Liiketoimintaan kohdistuva toimihenkilöiden työaika voidaan eritellä tarvittaessa tarkemminkin, esimerkiksi työlajeittain. (Metsänhoitoyhdistyksen tililuettelo, kirjaus- ja tilinpäätösuositus, 2005; Merinen 2007.)

Metsänhoitoyhdistyksellä tulee olla vararahasto. Metsänhoitoyhdistyslaissa sanotaan, että ”Metsänhoitoyhdistyksellä tulee olla vararahasto, jonka varat ovat vähintään yhdistyksen kolmena edellisenä vuonna keskimäärin vuotta kohti saamien metsänhoitomaksujen määrän suuruinen. Vararahaston vähimmäismäärään kuuluvia varoja yhdistys saa käyttää ainoastaan metsäkeskuksen luvalla, erityisten syiden sitä vaatiessa. Vararahasto on täydennettävä, jos se käyttämisen tai metsänhoitomaksun kohoamisen vuoksi on käynyt edellä tarkoitettua pienemmäksi.” Rahastosiirtoja ei voida tehdä muutoin kun edellisten tilikausien tai päättyneen tilikauden ylijäämästä. (www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980534.)

4.2 Metsäohjelmistot

Oy Silvadata Ab on vuonna 1985 perustettu yksityismetsätalouden tietojärjestelmien kehittämiseen erikoistunut ohjelmistotalo. Sen ovat perustaneet metsänhoitoyhdistykset. Oy Silvadata Ab onkin ainoa ohjelmistotalo, joka pystyy tarjoamaan riittävän kattavan ohjelmistotarjonnan metsänhoitoyhdistysten tarpeisiin. Oy Silvadata Ab:n ohjelmat ovat käytössä kaikissa metsänhoitoyhdistyksissä. (www.silvadata.fi.)

4.2.1 Metsäohjelmat

Mhy-Asiakaspalvelut on metsänhoitoyhdistyksen metsätoimihenkilön keskeisin työväline asiakastietojen, työmaiden ja puukauppojen hallintaan, kun metsänhoitoyhdistys tarjoaa ammattiapua tai muita metsätalouden harjoittamisessa tarvittavia palveluja. Ohjelman asiakasrekisteri sisältää keskeisimmät tiedot metsänomistajista ja heidän tiloistaan. Tiedoista muodostuu metsänhoitoyhdistyksen jäsenrekisteri sekä metsänomistajien sertifiointirekisteri, joka on osa maakunnallista sertifiointirekisteriä. Asiakastietoja ylläpidetään sekä oman organisaation toimesta että käyttäen hyväksi valtakunnallisia osoiterekisterejä.

Niitä käytetään monipuolisesti hyväksi kaikissa metsänhoitoyhdistyksen asiakaspalvelutehtävissä ja palvelujen laskutuksessa. Tietoja voidaan myös käyttää hyväksi yksityismetsätaloutta palvelevassa maakunnallisessa ja valtakunnallisessa tiedotuksessa. Metsänomistajille suunnitellut tai tehdyt metsänhoitotyöt muodostavat Mhy-Asiakaspalvelujen työmaarekisterin. Silva-Kuvioissa ylläpidettävät metsäsuunnitelmien kuviotiedot ovat työmaasuunnitelmien pohjana. Järjestelmästä saadaan tulostetuksi metsänomistajien kanssa tehtäviin työsopimukseen liittyvät asiakirjat. Lisäksi sieltä voidaan tulostaa kestävän metsätalouden rahoituslain perusteella rahoitettavissa metsänhoitotöissä tarvittavat avustushakemukset ja selvitykset. Työmailla tehtyjen töiden ja hankittujen materiaalien kustannukset voidaan siirtää tiedostovälitteisesti suoraan laskutustiedoiksi. (www.silvadata.fi)

TJ-Seuranta -ohjelmistolla voidaan yhdistää metsänhoitoyhdistyksessä toimihenkilöiden vuoden aikana toteuttamat hankkeet ja kirjaamat puukaupat yhdeksi tietokannaksi ja tulostaa siitä erilaisia seurantatietoja ja vuosiraportteja. Ohjelmisto toimii tärkeänä puunhintatietojen seuranta- ja raportointivälineenä metsänhoitoyhdistyksessä. Ohjelmalla voi tehdä myös omia kustannuslajiraportteja pohjautuen käytettyihin tuotteisiin. (www.silvadata.fi)

Päivyri - Matka- ja aikaseurantaohjelmalla metsätoimihenkilö pystyy tekemään matkalaskunsa ja seuraamaan työaikaansa. Ohjelmalla voidaan myös kirjata tietoja koulutuksen ja neuvonnan seurantaan varten. Ohjelmaan määritelty pääkäyttäjä pystyy ottamaan matkalasku- ja aikaseurantatiedoista yhdistelmätulosteita eri käyttäjien kesken halutulta aikaväliltä. Ohjelmassa käyttäjät pystyvät määrittelemään itselleen henkilökohtaisen salasanan. (www.silvadata.fi)

Päivyri - Työt ohjelmalla metsätoimihenkilö voi kirjata työmaakohtaiset palkka- ja urakointikustannukset lisättynä välillisillä kustannuksilla. Kirjauksessa voidaan hyödyntää Hakkuutaksanlaskentaa. Kustannukset voidaan siirtää maksatukseen joko Econet- Palkanlaskentaan tai Ostoreskontraohjelmaan. Palkka- tai maksurivin kirjauksen yhteydessä tehdään samalla laskurivi Mhy-Asiakaspalveluihin tai puumaksuja vähentävä kustannusrivi Puumaksuihin. Laskurivin nettosumma muodostuu palkka- tai yrittäjäkustannuksesta, johon ohjelmisto lisää työlaajilla määritellyn henkilösivukustannuksen ja katteen. Katteen laskenta tapahtuu työla-

jille määritellyllä tavalla. Ohjelma pystyy hyödyntämään Mhy-Asiakaspalveluiden asiakas-, työmaa- ja tuotetietoja sekä Puumaksujen tuotetietoja. Hakkuutaksa laskee metsurin hakkuutaksan valtakunnallisen hakkuutaksasopimuksen mukaisesti. Ohjelmalle on annettava tai haettava kuutioidut puumäärät ja palstan työvaikeustekijät. Tuloksena saadaan selkeä puutavaralajeittainen hakkuutaksa. Ohjelma pystyy hyödyntämään Mhy-Asiakaspalveluiden asiakas- ja työmaatietoja. (www.silvadata.fi.)

4.2.2 Taloushallinnon ohjelmat

Taloushallinnon ohjelmistoista, kirjanpito, palkat, ja pankkiyhteys ovat Windows ympäristössä toimivia Econet 2000 ohjelmistoja. Silvadata avustaa ohjelmistojen käyttöönotossa ja tekee tarvittaessa asiakaskohtaista määrittelyjen ja tulosteiden räätelöintiä. Silvadatan kautta saa ohjelmistojen koulutusta ja ylläpitoa. Win-Laskutus ohjelmisto on Silvadatan omaa tuotantoa. Laskutus lukee Mhy-Asiakaspalveluissa sekä Päivyrissä tehtyjä lähetetiedostoja. Ohjelmisto käyttää Mhy-Asiakaspalveluiden asiakastietoja. Laskut tulostetaan esipainamattomalle A4-arkille laskupankkisiirtolomakkeen muotoon. Laser-tulostimilla voidaan tulostaa myös viivakoodi. Myyntireskontra voidaan päivittää pankkiohjelmistojen tapahtumaluettelotiedostoista tai manuaalisesti. Kirjanpitotiedot siirtyvät tiedostovälitteisesti Econet-kirjanpitoon. (www.silvadata.fi.)

Ostoreskontra ohjelma rationalisoi ostolaskujen käsittelyä. Se on tarkoitettu kulu- ja maksusuoritusten tiliöintiin kirjanpitoa varten, ostovelkojen seurantaan sekä ostolaskujen oikea-aikaiseen maksatukseen. Ohjelma hallitsee osittaisen arvonnäkökulman vähennysoikeuden käsittelyn. Päiväri Työt ohjelmassa kirjatut yrittäjämaksut siirretään tiedostovälitteisesti Ostoreskontraan. Ostoreskontran maksustiedosto on yhteensopiva pankkiliikenneohjelmistojen kanssa. Ostolaskujen ja maksujen kirjanpito-yhteenvetotiedostot ovat yhteensopivia Econet kirjanpito-ohjelmiston kanssa. Tj-Myynti ohjelmisto on johtamista palveleva apuväline, jolla voidaan tuottaa seurantaraportteja hallinnon ja tulosjohtamisen tarpeisiin. (www.silvadata.fi.)

5 CASE; METSÄNHOITOYHDISTYS ITÄ-HÄME

Tutkimukseen on kerätty tietoja Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen taloudenhoidosta aktiivisesti lähes puoli vuotta kestäneen työharjoittelun ajan, Tilitoimisto Heini Merinen Ky:ssä. Tutkimusta tehtäessä haastateltiin teemahaastattelulla metsänhoitoyhdistyksen kirjanpitäjää, sekä Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen edustajaa.

Haastatteluiden kysymykset pyrittiin muodostamaan mahdollisimman selkeiksi ja ne ovat opinnäytetyön liitteenä (Liite 1). Haastateltavina olivat Tilitoimisto Heini Merinen Ky:n yrittäjä Heini Merinen, jolla on pitkä työura metsänhoitoyhdistyksen palveluksessa talousasioiden hoitajana. Nykyisin hän laatii Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen kirjanpidon ja palkanlaskennan itsenäisenä yrittäjänä. Lisäksi haastateltiin metsänhoitoyhdistyksen asiantuntijaa, Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen toiminnanjohtaja Jari Yli-Talosta.

Järjestyksessään ensimmäisissä haastattelussa tilitoimiston edustajalta saatiin hyvin käytännönläheistä tietoa koskien Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen taloudenhoitoa. Tutustuttiin myös metsänhoitoyhdistyksen kirjanpito- ja tilinpäätösaineistoon. Tilitoimistosta saaduista tiedoista oli huomattavaa apua toiminnanjohtaja Jari Yli-Talosen haastatteluun, jossa pohdittiin hieman teoreettisemmin kysymyksiä ja tutustuttiin konkreettisesti metsänhoitoyhdistyksen tietokonejärjestelmien käyttöön. Näin haastatteluista saatiin tutkimuksen kannalta enemmän tietoa.

5.1 Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme

Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme on Padasjoen liityttyä yhdistykseen 1.1.2004 alkaen yksi Suomen suurimmista metsänhoitoyhdistyksistä. Yhdistyksen toiminta-alueena on Asikkala, Hartola, Heinola, Padasjoki ja Sysmä. Alueen metsänomistajia palvelee 25 yhdistyksen toimihenkilöä.

Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen palkkalistoilla oli vuoden 2006 aikana metsurit ja urakoitsijat mukaan lukien noin 200 palkansaajaa ja urakoitsijaa. Näistä työsuo-

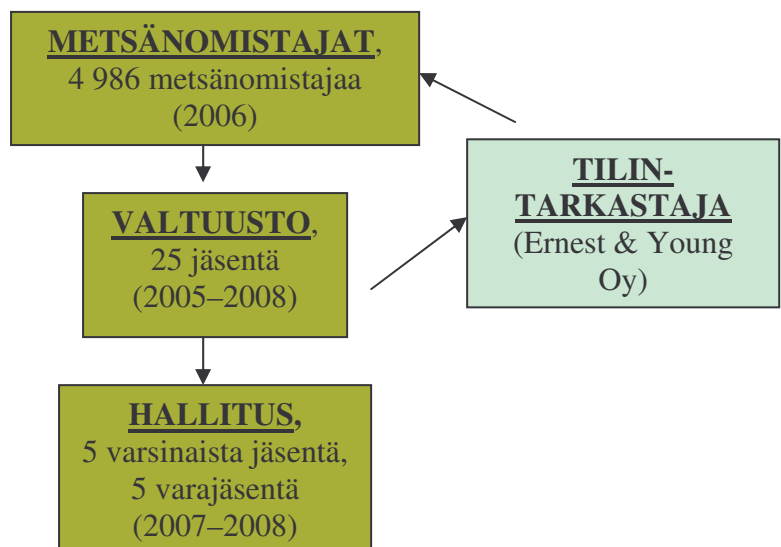

ritteista kertyi yhteensä vajaa 140 henkilötyövuotta. Yhdistyksen liikevaihto oli noin 4 miljoonaa euroa. ([http://www.mhy.fi/itahame/esittely/fi_FI/index/.](http://www.mhy.fi/itahame/esittely/fi_FI/index/))

Toiminta jakaantuu metsänhoitomaksuvaroilla tapahtuvaan toimintaan ja liiketoimintaan. Metsänhoitomaksuvarojen osuus yhdistyksen liikevaihdosta on 15 prosenttia. Yksityismetsien jäsenten pinta-ala 185 951 hehtaaria, metsänomistajien lukumäärä vuonna 2006 oli 4 986 kappaletta.

([http://www.mhy.fi/itahame/esittely/fi_FI/index/.](http://www.mhy.fi/itahame/esittely/fi_FI/index/))

Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen toiminta on laajentunut viime vuosina erityisesti palvelujen osalta. Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme tekee 65 prosenttia alueensa puunmyyntisuunnitelmista ja 40 prosenttia puukaupoista metsänomistajien valtuuttamina. Metsänhoitotöistä yhdistys tekee 70 prosenttia. Yhdistyksellä on viisi toimistoa, päätoimisto sijaitsee Sysmässä. (http://www.mhy.fi/itahame/hallinto/fi_FI/hallitus/ ; [http://www.mhy.fi/itahame/esittely/fi_FI/index/.](http://www.mhy.fi/itahame/esittely/fi_FI/index/))

Kuvio 4. Metsänhoitoyhdistyksen organisaatiokaavio

Yhdistykselle valittiin vuonna 2005 alkaen nelivuotiskaudeksi uusi 25-jäseninen valtuusto. Seuraavan kerran valtuusto valitaan vuonna 2008. Valtuusto on metsänhoitoyhdistyksen korkein päättävä elin. Se on valinnut yhdistykselle hallituksen, joka vastaa käytännön toiminnasta. Metsänomistajien yleikokous myöntää

vastuuvapauden hallitukselle ja muille tilivelvollisille.

(http://www.mhy.fi/itahame/hallinto/fi_FI/hallitus/)

5.1.1 Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen kirjanpito-, ja tilinpäätösprosessi

Kirjanpito ja palkanlaskenta tapahtuvat Hartolassa, Tilitoimisto Heini Merinen Ky:ssä. Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme sijaitsee Sysmässä ja tilitoimisto naapurikunnassa Hartolassa. Tilitoimistolla on metsänhoitoyhdistyksen etäpääte, joka toimii adsl-yhteydellä. Tilitoimiston etäpääteeltä on mahdollisuus päästä metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen koneelle ja sen ohjelmiin. Tiedon siirrot kulkevat sähköisesti tilitoimistoon. Tilinpäätös laaditaan kaksi kertaa vuodessa, 30.6. välitilinpäätös ja 31.12. tilinpäätös. Käytännössä joka kuukausittainen kirjanpito hoidetaan, kuten tilinpäätös jaksotusten ja oikaisujen osalta. (Merinen 2007.)

Sähköisenä suorasiirtona kirjanpitoon saadaan laskutusreskontrasta myynnit ja myynneistä saapuneet maksut. Lisäksi Päivyri Win, Mhy-Asiakaspalvelut ja Puumaksut ohjelmista otetaan kuukauden ensimmäinen arkipäivä laskuttamattomat ja keskeneräiset työt kirjanpitoon tuotoiksi. Erityisesti tässä on huomioitava, että tiedot otetaan joka kuukauden ensimmäisenä arkipäivänä jotta ne saadaan oikeina ja muuttumattomina, koska nämä ohjelmat ovat yhteydessä myös laskutus- ja ostoreskontraan. (Merinen 2007.)

Varsinaiseen tilinpäätökseen 31.12. valmistuttaessa toimihenkilöille annetaan päivämäärä, yleensä tammikuun puoliväli, jolloin heidän on laskutettava kaikki mahdolliset työnsä, jotta ne saadaan oikealle tilikaudelle tuloksi. Ostoreskontran päätöstä ei myöskään voida tehdä kuin vasta tammikuun puolen välin jälkeen, koska toimihenkilöille on annettava mahdollisuus lähettää edellisen vuoden kuluja maksuun ja näin ne myös tulevat menoksi oikealle tilikaudelle. (Merinen 2007.)

5.1.2 Tiedonsiirrot Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen kirjanpidossa

Metsätoimihenkilöt lähettävät tiedonsiirtona Mhy-palvelut ohjelmalla Win-laskutusohjelmaan metsänomistajilta laskutettavat palvelut, joita ovat esimerkiksi

taimikon hoito, metsän harvennus tai puunmyyntisuunnitelma. Nämä tiedot kerätään myös joka kuukauden ensimmäisenä arkipäivänä, jotta tiedetään mitkä palvelut on laskutettu ja mitä on edelleen laskuttamatta. (Merinen 2007.)

Win-päivyri ohjelman kautta metsätoimihenkilöt lähettävät tiedonsiirtona metsureille ja koneyrittäjille maksettavat korvaukset. Ohjelma hoitaa myös ajanseurannan ja matkalaskut. Aikaseuranta on tärkeää, koska sen perusteella tehdään kirjanpidossa yleiskulujen siirto liiketoimintaan ja alv:n oikaisu. Metsänhoitoyhdistys on liiketoiminnastaan alv – ja tuloverovelvollinen. Metsätoimihenkilöiden ajankäytön seurannan perusteella kohdennetaan varsinaiseen toimintaan yleiskuluja, joita ovat muun muassa toimihenkilöiden henkilöstökulut, matkat, toimistokulut ja ostopalvelut, joihin voidaan käyttää metsänhoitomaksuvaroja. Prosentti lasketaan kahdeksan tunnin työpäivien mukaan; montako tuntia päivästä on mennyt liiketoiminnan ja yhdistystoiminnan hoitamiseen. (Merinen 2007.)

Win-päivyri ohjelmasta metsureiden palkkatiedot noudetaan Econet palkanlaskentaohjelmaan ja koneyrittäjille ja metsuriyrittäjille maksettavat tiedot ostoreskont-raohjelmaan. Win-päivyri ohjelmassa metsätoimihenkilöt joutuvat myös valitsemaan tapahtuuko laskutus Mhy-Asiakaspalvelujen vai Puumaksu ohjelman kautta. Valinta Puumaksujen kautta pitää tehdä silloin, jos metsänomistajalle maksetaan puukauppatuloja, joista vähennetään metsänhoitoyhdistyksen kyseiseen puukauppatuloon kohdistuvat kulut. Puumaksu-ohjelmalla tilitetään metsänomistajalle puukaupan tulot ja menot. Ohjelmasta saadaan myös verottajalle puunostajan vuosi-ilmoitus, tilitettävät oma-aloitteiset verot, kuten puukaupan ennakonpidätys kuukausittain sekä metsänomistajalle vuosi-ilmoitus omaa verotustaan varten. (Merinen 2007.)

Palkkojen jaksotukset, lomapalkkavaraukset ja maksamattomat lomat ajalta 1.4. – 31.12. ja vanhat pitämättömät lomat saadaan suoraan ohjelmasta, mikäli tiedot on ajantasaisesti sinne syötetty. Verottajalle metsänhoitoyhdistys ilmoittaa palkanlaskenta, puukauppa ja alv-tiedot Elma Tyvi pro:n kautta. Lakisääteisten vakuutusten vuosi-ilmoitukset lähetetään vakuutusyhtiöiden verkkopalvelujen kautta. (Merinen 2007.)

Metsänhoitomaksut, jotka olivat Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeessä vuonna 2005 noin 624 000 €. Muut isommat jäsenmaksut jotka olivat vuonna 2005, 42 504 € jaksotetaan kuukausittain, jotta tulosta voidaan seurata tarkemmin. Metsänhoitomaksun määrä päätetään kunnittain syyskokouksessa. Metsänhoitomaksun keräämisen hoitaa verottaja metsänhoitoyhdistyksen puolesta. Verottaja perii maksujen keräämisestä kaksi prosenttia kantopalkkiota. Metsänhoitoyhdistys kirjaa tänä vuonna kirjanpitoonsa tuloksi vuonna 2006 maksuunpannut metsänhoitomaksut, jotka verottaja tilittää metsänhoitoyhdistykselle marraskuun 2007 – tammikuun 2008 aikana. Kaikkia metsänhoitomaksuja verottaja ei koskaan saa perittyä, mutta niitä tilitetään sitä mukaa kun perintä onnistuu. Esimerkiksi vuonna 2007 saatua perinnästä tulla vielä vuoden 2000 maksuja. (Merinen 2007.)

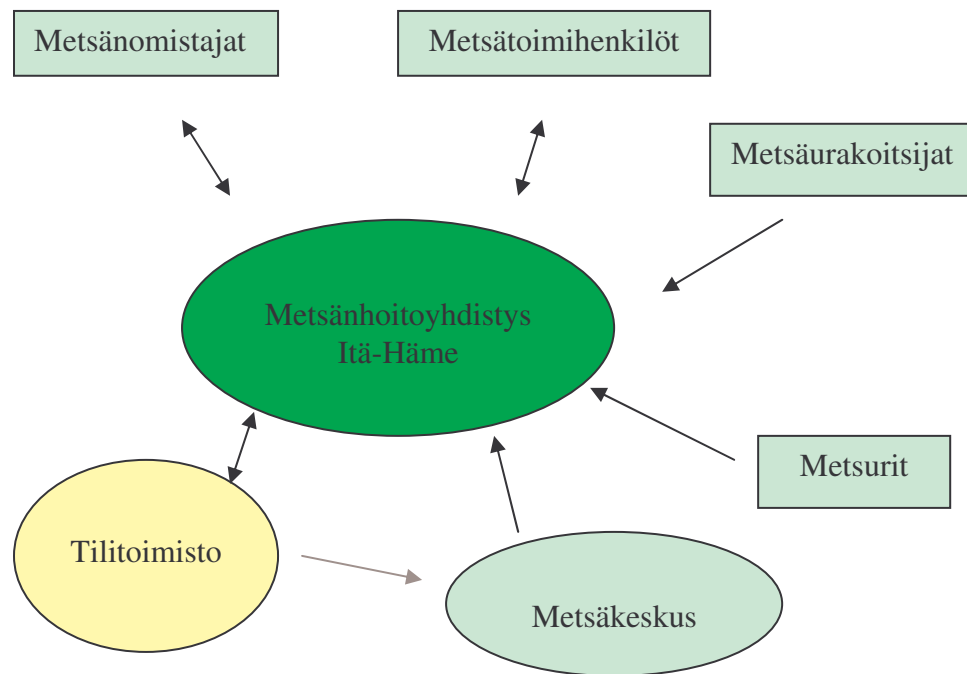
Ohjelma tilastoi ajankäytön ja laskee niiden suhteen. Ajankäytönseuranta laskeetaan koko vuoden alusta ja saatua lukemaa käytetään aina seuraavaan tilinpäätökseen asti. Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeellä jakauma oli vuodelta 2005 noin 70 prosenttia liiketoimintaan ja noin 30 prosenttia yhdistystoimintaan. Metsänhoitovarojen käytöstä on annettava selvitys liitetiedoissa. (Merinen 2007.)

Metsänhoitoyhdistyksellä tulee olla myös vararahasto, joka on yhdistyksen sidottua pääomaa. Vararahaston summan on oltava lain mukainen eli rahaston varat ovat vähintään yhdistyksen kolmena edellisenä vuonna keskimäärin vuotta kohti saamien metsänhoitomaksujen määrän suuruinen. Rahaston vähimmäismäärään kuuluvia varoja yhdistys saa käyttää ainoastaan metsäkeskuksen luvalla, erityisesti syistä. Vararahasto on täydennettävä, jos se käynyt edellä tarkoitettua pienemmäksi. (Merinen 2007.)

Arvonlisäveron oikaisu on tehtävä tilinpäätöksessä. Yhdistys ei saa vähentää kaikkea arvonlisäveroa, koska sillä on sekä verollista liiketoimintaa sekä verotonta yhdistystoimintaa. Oikaisu tehdään liikevaihtojen suhteessa yleiskuluihin, sillä ne jakautuvat kumpaankin toimintaan. Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme on osittain verovelvollinen yhteisö. Yhdistyksen tuloveroprosentti on noin seitsemän prosenttia kiinteistöistään saamastaan tulosta. Näitä tuloja ovat esimerkiksi puunmyyntitulot ja vuokratulot kiinteistöistä. Osakehuoneistoista saadut vuokratulot ovat ve-

rovapaata. Liiketoiminnasta metsänhoitoyhdistys Itä-Häme on normaalisti verovelvollinen eli vero 26 prosenttia. (Merinen 2007.)

Poistot tehdään yleensä verotuksen sallimina maksimipoistoina. Tilikauden päättyessä varastossa oleva vaihto-omaisuus ja puuvarastot aktivoidaan taseeseen hankintameno arvoisena. Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen vaihtomaisuus koostuu energiapuun välityksestä ja myytävistä tarvikkeista esimerkiksi torjunta-aineista ja muista metsätarvikkeista. Tilinpäätökseen on ilmoitettava varastot ja niiden arvo. (Merinen 2007.)

Kuvio 5. prosessikuvaus tiedonkulusta

Metsäkeskuksella on oikeus saada valvonnan kannalta tarpeelliseksi katsomansa tiedot, asiakirjat ja selvitykset metsänhoitoyhdistyksiltä. Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen tilinpäätös ja toimintakertomus lähetetään Metsäkeskukselle ja Etelä-Suomen metsänomistajaliitolle. Tilinpäätöksen rekisteröintiä ei Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen tarvitse tehdä. (Merinen 2007.)

Metsänomistajat ovat yhteydessä Metsänhoitoyhdistykseensä hankkiessaan sieltä palveluja. Metsäurakoitsijat saavat ohjeistuksen ja tiedottavat työstään metsänhoitoyhdistystä ja hoitavat muun muassa laskutusta metsäohjelmistojen avulla. Metsänhoitoyhdistys lähettää metsäohjelmistojen kautta tiedot tilitoimistolle, joka on tietyissä tapauksissa tiedotusvelvollinen Metsäkeskukselle.

5.2 Talouden järjestämisessä havaittuja ongelmia ja kehitysehdotuksia

Tutkimuksen mukaan talouden järjestämisen nykytilaan ollaan yleisesti hyvin tyytyväisiä niin Metsänhoitoyhdistyksessä kuin tilitoimistossakin. Erityisen tyytyväisiä oltiin hyvään tiedonkulkuun ja yhteistyökykyyn. Yhteistyössä olevat henkilöt tuntevat hyvin toisensa ja toistensa työskentelytavat, mikä helpottaa kaikkien työtä. Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme kouluttaa muita metsänhoitoyhdistyksiä enemmän henkilökuntaansa, mikä nähtiin hyvänä asiana.

Tutkimuksen mukaan kummankin organisaation mielestä suurimmat ongelmat liittyivät tietokoneohjelmistoihin. Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeellä on käytössään noin 10 eri Oy Silvadata Ab:n tuottamaa metsänhoitoyhdistyksille suunnattua ohjelmistoa, joista osa on taloushallinnon ohjelmistoja. Ohjelmistot ovat käytössä kaikilla Suomen metsänhoitoyhdistyksillä. Jokainen metsänhoitoyhdistys muokkaa ne vastaamaan omaa tarkoitustaan. Ne eivät kuitenkaan vastaa täysin yhtä Suomen suurimman metsänhoitoyhdistyksen, Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen tarpeita. Tutkimuksessa selvisi, että ohjelmista suoraan saatavien raporttien ja kaavioiden taso on hyvin heikko ja valikoima suppea. Raportit eivät vastaa yhdistyksen tämänhetken tarpeita. Raportit, kaaviot ja taulukot on tehtävä erikseen esimerkiksi Excel-pohjaan, joka on hyvin hidasta ja kallista. Suuren yksikön on kyettävä tuottamaan yksityiskohtaisiakin kustannustenjakoraportteja, kuten kustannusten jakoa työmaittain, työlajeittain tai tiimeittäin sekä vuotuisia vertailuja. Raportteja yhdistyksen on tuotettava havainnollistamaan jonkin asian kehitystä esimerkiksi hallituksen kokouksia varten. Yhdistyksen on pystyttävä seuraamaan katettuuottoja, ajanseurantaa ja tuotteidensa kannattavuutta. Raportteja yhdistys tekee yhteistyössä kirjanpitäjän kanssa.

Ohjelmat sisältävät uusina, ja päivitettyinä versioina myös paljon ohjelmointivirheitä, jotka on poistettava ennen niiden aktiivisen käytön aloittamista. Tämä aiheuttaa luonnollisesti ylimääräisiä kuluja ja lisätöitä. Ohjelmissa on korjattava usein myös esimerkiksi tililuettelot sekä niihin on lisättävä kustannuspaikat. Ohjelmien muokkaaminen vastaamaan yhdistyksen tarpeita koettiin kuitenkin helpoksi ohjelmistojen tuntemisen myötä.

Tutkimuksen mukaan tilitoimiston näkökulmasta ongelmaksi havaittiin myös ohjelmien heikko suojattavuus. Toimihenkilöiden on mahdollista muuttaa jälkikäteen ohjelmaan vietyjä tietoja, mikä hankaloittaa kirjanpitäjän työtä raporttien sähköisessä noutamisessa ja suorasiirrossa kirjanpitoon. Tiedot voivat tällöin muuttua raporttien tulostamisen ja kirjanpitosiirtojen jälkeen. Tilitoimiston on mahdotonta korjata virheitä, sillä varsinaiset tositteet eivät saavu sähköisen tiedonsiirron vuoksi kirjanpitoon. Sksi esimerkiksi ostoreskontran hoitajan tulee olla ajan tasalla myös kirjanpidossa. Tilitoimiston on voitava luottaa siihen, että tiedot ovat oikeita ja ajantasalla.

Tutkimuksessa selvisi, ettei ohjelmistoja myöskään pidetty käyttäjäystävällisinä. Niiden käyttö koettiin vaikeaksi ja epäloogiseksi. Ohjelmien hallitseminen koettiin mahdolliseksi vain kokemuksen myötä ja muiden käyttäjien avustuksella. Myös tietokoneiden teknisen hallinnan taitaminen korostui. Tilitoimiston etäkone toimii Adsl-yhteydellä, joka helposti tuottaa vaikeuksia henkilölle, jolla ei ole kokemusta tietokoneiden teknisestä hallinnasta.

Oy Silvadata Ab:n ohjelmat eivät pysty siirtämään tiedostoja suoraan toiseen ohjelmaan, vaan ne lähetetään ensin sähköisenä siirtotiedostona esimerkiksi palkanlaskentaohjelmaan, jonka jälkeen tiedosto tulee hakea palkanlaskentaohjelman siirtotiedostosta. Tiedosto muokataan oikeanlaiseksi ja siirretään palkkaohjelmaan. Monivaiheinen tiedonsiirtoprosessi sisältää paljon virhemahdollisuuksia, mikä saattaa olla riski, jollei varmuuskopiointia suoriteta riittävän usein. Virheidен syntyä on jälkikäteen vaikea selvittää ja tiedostot on palautettava muuttumattomina varmuuskopiointin kautta ja tiedonsiirrot tehtävä sitten uudelleen. Met-sänhoitoyhdistys Itä-Häme on tehnyt useita kehitysehdotuksia ohjelmien valmistaja Oy Silvadata Ab:lle. Kehitystyö on kallista ja suuria muutoksia ei ole vielä

kyetty toteuttamaan. Metsänhoitoyhdistykset itse ovat perustaneen Oy Silvadata Ab:n ja ovat siis itse yhtenä esteenä tietojärjestelmien kehittämisessä. Suurimmilla metsänhoitoyhdistyksillä on kaikkein suurimmat paineet ohjelmistojen kehittämiseksi, mutta he eivät kuitenkaan pysty niitä yksin rahoittamaan.

Ongelmaksi tilitoimiston näkökulmasta havaittiin myös metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen kirjanpidon taitajien vähäisyys. Tilitoimistossa kirjanpitoa laati käytännössä vain yksi ihminen. Mahdollisen sairastumisen tai muun onnettomuuden riskin vuoksi erityisesti yhdistyksen tilinpäätöksen laadinnasta tulisi useammalla henkilöllä olla kokemusta. Tämä ongelma oli havaittu tilitoimistossa ja siihen oli tarkoitus puutua mahdollisimman pian. Tutkimuksessa havaittiin myös, että niin tilitoimistossa kuin metsänhoitoyhdistyksessäkin on liian vähän henkilöstöä, jotka ymmärtävät taloudenhallinnan kokonaisuuden, miten tiedon siirto kulkee sähköisesti yhdistyksestä tilitoimistoon ja kuinka monen ihmisen yhteistyöllä talous hoidetaan.

5.3 Tulevaisuus Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen näkökulmasta

Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeessä lähes kaikki tiedostot siirretään sähköisesti, kuten esimerkiksi tiedot palkanmaksuun, laskutukseen ja muuhun kirjanpitoon. Tulevaisuudessa sähköisyyden uskotaan lisääntyvän entisestään koskemaan myös esimerkiksi e-laskutusta ja sähköisiä sopimuksia. Myös veroilmoituksen sähköistämiseen uskotaan vahvasti. Tähän on syynä muun muassa laajentuva asiakaspiiri. Joidenkin asiakkaiden tarpeet vanhan käsityksen mukaisesta metsänomistajasta poikkeavat suuresti.

Tulevaisuudessa haasteita tarjoaa myös toiminnan suuntautuminen yhä enemmän varsinaisesta toiminnasta liiketoimintaan, jota tämän hetkiset ohjelmistot eivät juuri tue. Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen liiketoiminnan osuus on ollut yleisesti noin 70 prosenttia. Tutkimuksen mukaan osuuden uskotaan tulevaisuudessa kasvavan. Myös asiakaskunnan laajentuminen tuo omat haasteensa yhdistyksen toi-

mintaan. Metsänhoitoyhdistyksen uudet asiakkaat, niin kutsutut etämetsänomistajat, asuvat usein kaukana metsistä. He ovat saaneet metsää esimerkiksi perimällä tai hankkineet sitä sijoituskohteeksi. Tätä tutkimuksesta selvinnyttä tulevaisuuden näkymää tukee myös tutkija Anna-Kaisa Rämön Pellervon taloudelliselle tutkimuslaitokselle 2006 tekemästä tutkimuksesta. Rämön tutkimuksen mukaan yhä useampi metsänomistaja asuu metsänsä sijaintikunnan ulkopuolella. Etämetsänomistajia on nykyisin noin kolmannes metsänomistajista. Asuinpaikan etäisyys metsätilasta heikentää metsänomistajan mahdollisuuksia hoitaa ja seurata omaan metsään liittyviä asioita. Tämä suuntaus haastaa metsänhoitoyhdistyksen tarjoamaan omia palveluitaan näille metsänomistajille.

(Rämö 2006.)

Etämetsänomistajuuden seurauksena metsätietoisuus vähenee koko ajan. Asiakkaat haluavat entistä kattavampia palveluita ja haluavat tietää yhä tarkemmin omasta metsästä saatavat tuotot, kulut sekä esimerkiksi metsän pääomantuottoprosentin. Metsänhoitoyhdistyksestä on tullut joillekin asiakkailleen eräänlainen sijoitusneuvoja. Tämä haastaa entisajan käsityksen mukaisen metsänhoitoyhdistyksen ja kannustaa yhdistystä kehittämään palveluitaan ja toimintojaan. ”Ennen metsiä hoidettiin tunteella ja nykyisin ne ovat enemmän sijoituskohteita. Nykyisin asiakaspalvelu on tärkeintä ja sitten metsä, ennen ne olivat toisinpäin” (Yli-Talonen 2007).

Tässä tutkimuksessa selvitettiin myös millaisia konkreettisia toimia Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeessä on suunniteltu niin kutsutuille etämetsänomistajille. Uudenlaista palvelua haluaville asiakkaille on jo nyt kehitetty muun muassa verkko-metsäsuunnitelmapalvelu, erilaisia omaisuudenhoito- ja täydenpalvelun paketteja, joissa metsänhoitoyhdistys tekee metsänomistajan puolesta lähes kaiken metsänsuunnittelusta oman juristin tai veroneuvojan palveluihin. Etenkin tulevaisuudessa yleistyviä sukupolvenvaihdoksia metsänhoitoyhdistys tukee yhdessä oman juristin ja veroneuvojan kanssa. Asiakkaille on yleisesti tärkeää, että kaikki palvelut saadaan niin sanotusti ”saman katon alta”, mahdollisimman vaivattomasti. Yhdistyksen toimintaan on tullut paljon palveluita, jotka eivät ennen kuuluneet metsänhoitoyhdistyksille lainkaan.

Rämön tutkimuksen mukaan suomalainen metsänomistus on muuttunut 1990-luvulta 2000-luvulle siten, että tilojen keskikoko pienentynyt 39:stä hehtaarista 37:ään hehtaariin. Metsänomistajien keski-ikä noussut kolmella vuodella, 54:stä vuodesta 57:ään vuoteen. Maatalousyrittäjien osuus metsänomistajissa on pienentynyt 29:stä prosentista 25:een prosenttiin, siksi tilalla asuvienkin osuus on pienentynyt 59:stä prosentista 50:een prosenttiin. Kaupunkilaisten metsänomistajien osuus on noussut kolme prosenttia, 17:sta prosentista 20:een prosenttiin. Myös metsänomistuksen monitavoitteisuus on noussut. (Rämö 2006.)

Rämön tutkimuksen mukaan suomalainen perusmetsänomistaja on ikääntyvä, keski-ikäinen noin 59-vuotias, vähän koulutettu, ei ammattitutkintoa omaava, maalla asuva eläkeläismies, jonka tila on usein perheomistuksessa. Kun taas vastaavasti tutkimuksen mukaan perus-etämetsänomistaja on keski-ikäältään 58 vuotta. Joukkoon sisältyy kuitenkin alle 45-vuotiaita hieman keskimääräistä enemmän. Myös naisia on etämetsänomistajina keskimääräistä enemmän, he ovat hyvin tai jopa akateemisesti koulutettuja. Joukossa on palkansaajia ja itsenäisiä yrittäjiä keskimääräistä enemmän. Etämetsänomistajan asuinpaikka on usein tilan sijaintikunnan ulkopuolella, yli 20 000 asukkaan kaupungissa, heidän asuinpaikkansa lapsuudessa on ollut usein maaseutu. Tila on saatu perintönä ja tila omistetaan yksin tai yhdessä puolison tai lasten kanssa tai siitä on muodostettu perikunta. (Rämö 2006.)

Rämön tutkimukseen mukaan noin 80 prosenttia etämetsänomistajista on käyttänyt jotakin metsänhoitoyhdistysten palvelua 2000-luvulla. Palveluita käytetään monipuolisesti nuoren metsän kunnostuksesta suunnittelu- ja neuvontapalveluihin. (Rämö 2006.)

Rämön tutkimus vahvistaa samaa tulevaisuuden kuvaa kuin tämä tutkimus kokonaisvaltaisempia palveluja vaativista metsänhoitoyhdistyksen asiakkaista. Rämön tutkimuksen mukaan metsänomistajien ikääntyminen jatkuu. Metsänomistajat eivät jaksakaan itse tehdä metsänhoitotöitä vaan hankkivat sen ulkoistettuna, usein metsänhoitoyhdistyksiltä. Suurten ikäluokkien jälkeen uskotaan kuitenkin tapahtuvan metsänomistajien nuorentumista perintöjen ja lahjoitusten kautta. Maatalousyrittäjien metsänomistusosuuden uskotaan entisestään pienentyvän ja vastaavas-

ti kaupunkilaisten osuuden uskotaan kasvavan entisestään. Myös metsänomistajien koulutus- ja tulotaso kasvaa tulevaisuudessa. Tutkimuksen mukaan tämä aiheuttaa metsänkäytön muutosta monitavoitteisuuden suuntaan. Metsästä saatavan tuoton lisäksi se nähdään myös virkistys- ja vapaa-ajan käytössä. Palveluiden käyttö lisääntyy, sillä metsän yleistyminen sijoituskohteena on erittäin todennäköistä. Luonnollista vieraantumista metsästä tapahtuu väistämättä kun metsää ei tunneta. Rämön tutkimus vahvistaa tässä opinnäytetyössäkin esille tulleita seikkoja, joiden mukaan metsänomistajien kentän laajentuminen tarjoaa metsänhoitoyhdistyksille haasteita kehittää uusia, monimuotoisia ja innovatiivisia palveluita vastaamaan näiden etämetsänomistajien kasvavia tarpeita. Tämä luonnollisesti heijastuu metsänhoitoyhdistyksen talouteen kasvavana liiketoiminnasta saatavien tuottojen osuutena. (Rämö 2006.)

Yhteistyö ja asiakaspalveluteema korostuvat myös Jukka Tikkanen väitöskirjassa ”Metsäsuunnittelun yhteistyömuodoissa vielä parantamisen varaa” (2004). Sen mukaan metsäsuunnittelussa pitäisi kehittää yhteistyömuotoja erityisesti yksityisten metsänomistajien kanssa. Vuorovaikutusta suunnittelijan ja metsänomistajan kanssa vaikeuttavat niin asenteet kuin monet käytännön seikatkin, esimerkiksi ajan puute. Maakunnallisella ja paikallisella tasolla yhteistyömuodot ovat vakiintuneempia.

Valtion maita varten kehitetyt menettelytavat eivät välttämättä sovellu yksityismaiden suunnittelun ohjenuoraksi. Tikkanen on tutkimuksessaan selvittänyt, miten metsäkeskusten metsäsuunnittelijat tekevät yhteistyötä eri sidosryhmiensä kanssa laatiessaan maakunnallisia metsäohjelmia, kerätessään metsävaroja koskevaa tietoa yksityismailta ja tehdessään metsäsuunnitelmia yksityisille maanomistajille. (Tikkanen 2004.)

Metsäkeskustasolla yhteistyössä korostui edunvalvonta. Maakuntien alueelliset erityispiirteet eivät juuri näkyneet osapuolten suhtautumisessa maakunnan metsätalouden tavoitteisiin. Yksityismetsätalouden organisaatioiden kesken yhteistyö oli kiinteää ja näkemykset metsätalouden kehittämisestä yhtenevät. (Tikkanen 2004.)

Paikallistasolla metsäsuunnittelijat tekivät yhteistyötä etenkin metsänhoitoyhdistysten ja myös puunhankintaorganisaatioiden toimihenkilöiden kanssa. Suunnittelijat pitivät monipuolista yhteistyötä eri osapuolten kanssa varsin tärkeänä, mutta käytännössä yhteistyö keskittyi tiedon vaihtoon asiantuntijoiden kesken ja tilakohtaisten suunnitelmien markkinointiin. Yhteistyön ohjeistus oli metsäkeskuksissa suunnittelijoiden mukaan varsin kirjavaa. Muun muassa yhteiskunnan varoin kerättävän metsävaratiedon ja metsänomistajan varoin tehtävän tilakohtaisen suunnitelman välisen suhteen täsmentäminen luultavasti lisäisi yhteistoimintamenettelyjen johdonmukaisuutta. Tulosten perusteella tutkimuksessa hahmotellaan yksityismetsien suunnitteluun soveltuvaa yhteistoimintamenettelyä, joka ottaa huomioon yksityiseen metsäomaisuuteen liittyvän tietosuojavaatimuksen. (Tikkanen 2004.)

Tilakohtaisia suunnitelmia laadittaessa metsänomistajien ja metsäsuunnittelijoiden välisen vuorovaikutuksen määrä vaihteli riippuen metsänomistajan kiinnostuksesta ja monista metsäsuunnittelutyön käytännön rajoitteista. Metsäsuunnittelua varten on tarpeellista kehittää menetelmiä, joiden avulla päätöksentekotilannetta voidaan jäsentää ja suunnittelua mukauttaa omistajien lähtökohtiin sopivaksi. (Tikkanen 2004.)

Vuosittain metsänomistajista noin 42 prosenttia käyttää Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen palveluita. Kolmen vuoden tarkastelujaksolla luku on noin 63 prosenttia. Noin 25 prosenttia metsänomistajista ei käytä yhdistyksen palveluita. Tämä voi johtua esimerkiksi jostakin epäonnistumisesta vuosikymmentenkin takaa. Heitä on lähestytty erilaisilla tapahtumilla ja ilmaisilla metsänarvioinneilla ynnä muilla. (Yli-Talonen 2007.)

Passiivisiin metsänomistajiin kehoitetaan panostamaan myös vuonna 2004 tehdystä Metsänomistajien neuvontapalveluiden markkinointitutkimuksessa, jossa metsänomistajille suunnattujen neuvontapalveluiden markkinointia tarkasteltiin asiakassegmentoinnin ja markkinointiviestinnän keinoin. Markkinointiteorioiden toimintaa testattiin metsänomistajien teemahaastattelujen avulla. Tutkimusaineisto pohjautui Työtehoseurassa keväällä 2002 toteutettuun postikyselyyn, johon osallistui noin 500 kantahämäläistä metsänomistajaa.

Haastatteluaineiston painottuminen aktiivisiin metsänomistajiin ja käytössä ollut suppeahko taustamuuttujajoukko johtivat siihen, että segmenttien erottelevuus ei ollut paras mahdollinen. Segmentointi toimi kuitenkin esimerkkinä asiakaslähtöisestä neuvontapalvelujen markkinoinnista ja sitä voidaan edelleen kehittää ottamalla mukaan passiiviset metsänomistajat sekä laajentamalla otantapohjaa.

Tutkimuksen teemahaastattelujen perusteella ei havaittu merkittäviä eroja metsänomistajien käyttäytymisessä markkinoinnin suhteen. Tutkimuksen mukaan tehokkaimmat markkinointikeinot olivat sanomalehti-ilmoittelu, osoitteellinen suoramainonta ja metsäneuvojen henkilökohtainen myyntityö. Myös kiinnostus sähköposti- ja internetviestintään näytti lisääntyneen. Tulevaisuudessa markkinointia on kohdistettava entistä enemmän passiivisiin metsänomistajiin.

Uudet haasteet, muun muassa lisääntyvä palveluidenkirjo aiheuttavat myös lisäkoulutustarvetta metsänhoitoyhdistyksen henkilökunnalle. Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme kouluttaa henkilöstöään paljon suhteessa muihin metsänhoitoyhdistyksiin. Yhtenä täysin uutena koulutuksena on yleistyvä energiapuun keräykseen valmentava, energiapuuvastaavan koulutus.

5.4 Tulevaisuus tilitoimiston näkökulmasta

Tutkimuksen mukaan tilitoimiston tarjoaman metsänhoitoyhdistyksen erikoiskirjanpidon uskotaan kokonaisvaltaistuvan tulevaisuudessa. Yhdistyksen ja tilitoimiston välisen yhteistyö lisääntyy entisestään. Taloutta tullaan hoitamaan entistä kokonaisvaltaisemmin sisältäen muun muassa yhdistyksen sisäisen laskennan. Lisääntyvän sähköistymisen myötä paperin määrä ja arkistointi vähenee, joka helpottaa työtä ja ajan käyttöä huomattavasti. Tilitoimiston näkökulmasta myös taloushallinto-ohjelmistoista on tulevaisuudessa mahdollisuus saada hyötyä yhä enemmän niiden kehittyessä.

Tilitoimiston henkilökunnasta on tarkoitus kouluttaa enemmän Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen kirjanpidon taitajia, jotta kokonaisvaltaisen kirjanpidon tulevaisuus voidaan turvata. Tutkimuksen mukaan tilitoimistossa ja metsänhoitoyhdis-

tyksessä tulisi olla enemmän henkilöitä, jotka hahmottavat taloudenhallinnan ja tietojärjestelmien kokonaisuuden. Esimerkiksi metsänhoitoyhdistyksen tiedonsiirron lähettäjän on tunnettava ja ymmärrettävä oikeiden kustannuspaikkojen merkitys. Jos tiedot ovat vääriä tai puutteellisia, on kirjanpidon raporteissa huomattavia virheitä, joita on vaikea jälkikäteen selvittää. Virheiden syntyä on pystytty vähentämään tiedottamalla ja koulutuksella.

6 YHTEENVETO

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tehdä yhden Suomen suurimman metsänhoitoyhdistyksen, Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen, taloudenhoidon nykytilan kuvaus sekä selvittää ongelmakohtia, jotka vaikeuttavat yhdistyksen taloudenhallintaa metsänhoitoyhdistyksessä ja kirjanpitoa hoitavassa tilitoimistossa. Tavoitteena oli myös selvittää, miten yhdistyksen talous tulee kehittymään ja miten sitä hoidetaan tulevaisuudessa.

Tutkimusaineistoa kerättiin aktiivisesti työharjoittelujakson aikana sekä Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen edustajalle ja kirjanpitoa hoitavan tilitoimiston edustajalle suunnatuilla teemahaastatteluilla. Tutkimukseen haastateltiin Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen toiminnanjohtajaa sekä yhdistyksen kirjanpitäjää. Tutkimus oli validi, sillä siinä tutkittiin sitä, mitä alun perin oli tarkoituskin.

Metsänhoitoyhdistyksen talouden merkittävimpiä erityispiirteitä on se, että sillä on varsinaisen toiminnan eli yhdistystoiminnan lisäksi myös liiketoimintaa. Talouden rakenne luo leimansa kaikkeen metsänhoitoyhdistyksen taloudenhallinnassa ja aiheuttaa sen erityisen haastavuuden.

Tutkimusongelmina olivat suuren metsänhoitoyhdistyksen talouden hallinnan ongelmakohdat sekä talouden hallinnan kehittäminen metsänhoitoyhdistyksen ja tilitoimiston näkökulmasta. Talouden hallinnan suurimmat ongelmakohdat aiheutuivat tietojärjestelmien riittämättömyydestä suuren metsänhoitoyhdistyksen tarpeisiin sekä taloudenhoidon kokonaisuuden hahmottavan henkilöstön vähäisyys metsänhoitoyhdistyksessä sekä tilitoimistossa.

Vaikka tutkimuksen mukaan taloudenhallintaan oltiinkin yleisesti hyvin tyytyväisiä kummassakin organisaatiossa, ongelmia kuitenkin havaittiin. Tutkimuksella on uutuusarvoa molemmille organisaatioille, sillä vaikka yksittäisiä ongelmia on havaittu, niitä ei ole kuitenkaan kartoitettu ja jäsennelty näin laajasti. Tutkimus selvittää myös kummankin organisaation näkemyksiä taloudenhallinnan ongelmakohdista ja siitä, miten niitä tulisi kehittää.

Tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat suhtautuivat työhön aidon innostuneesti ja tutkijaa kannustavasti. Haastateltavat ilmaisivat tukensa ongelmakohtien ja kehitysehdotusten kartoittamisen tärkeydestä.

Tutkimuksen lähtökohtana oli Tilitoimisto Heini Merinen Ky:ssä suoritetun työharjoittelujakson aikana kartoitettujen metsänhoitoyhdistyksen taloudenhallinnan ongelmakohtien lisätutkimustarve. Tuolloin huomiota kiinnitettiin metsänhoitoyhdistyksen kirjanpitoitaitoisten vähyyteen sekä tietojärjestelmien ongelmallisuuteen.

Tässä tutkimuksessa selvisi siis suurimpien ongelmakohtien aiheutuvan tietojärjestelmien riittämättömyydestä suuren metsänhoitoyhdistyksen tarpeisiin. Tutkimuksessa selvisi ristiriitaa tietojärjestelmien ongelmakohtien kehittämisessä, sillä metsänhoitoyhdistykset itse omistavat metsätietojärjestelmiä kehittävän yrityksen Oy Silvadata Ab:n. Metsänhoitoyhdistykset itse ovat siis suurin este tietojärjestelmien kehityksessä. Tutkimuksen mukaan kaikkein heikoimmassa asemassa ovat siis suuren metsänhoitoyhdistykset, joissa kehitystarpeet ovat kaikkein suurimmat, mutta he eivät kuitenkaan kykene yksin rahoittamaan uusia, kalliita ohjelmistoratkaisuja. Ohjelmistot ovat riittäviä pienten metsänhoitoyhdistysten tarpeisiin, josta syystä ne eivät ole halukkaita rahoittamaan muutoksia.

Tutkimuksessa ongelmalliseksi nähtiin myös taloudenhallinnan kokonaisuuden ja kokonaiskuvan hahmottavien henkilöiden puute niin metsänhoitoyhdistyksessä kuin tilitoimistossakin. Tämä nähtiin kaikkein ongelmallisimpana juuri sairaustapausten sattuessa. Pitkät sairauspoissaolot henkilöillä, jotka hoitavat yhdistyksen taloutta päivittäin, aiheuttaisivat paljon ongelmia taloudenhoitoon. Tämän seikan paljastuttua varsinkin tilitoimisto tarttui nopeasti ongelmaan ja alkoi kouluttaa henkilökunnastaan lisää metsänhoitoyhdistyksen taloudenhoidon taitajia.

Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen taloudenhoidossa lähes kaikki tiedostot siirretään sähköisesti, kuten esimerkiksi tiedot palkanmaksuun, laskutukseen ja muuhun kirjanpitoon. Tutkimuksen mukaan tulevaisuudessa sähköinen tiedonvälitys yhdistyksessä lisääntyy koskemaan myös esimerkiksi e-laskutusta metsänomistajille, sähköisiä sopimuksia sekä veroilmoituksen sähköistämiseen. Sähköistymi-

nen lisääntyy laajenevan asiakaskunnan myötä, vaikka iäkkäämmät metsänomistajat eivät palveluja käyttäisikään.

Tutkimuksessa selvisi, että tulevaisuudessa metsänhoitoyhdistyksen sekä tilitoimiston on kehitettävä palveluitaan entistä kattavammaksi ja kokonaisvaltaisemmaksi. Yhteistyön uskotaan lisääntyvän entisestään. Kummankin organisaation tarjoamat palvelut ovat muuttuneet entistä asiakaspalvelukeskeisemmiksi, pelkän työn suorittamisen sijaan. Metsänhoitoyhdistyksen asiakaskunta on laajentumassa paikkakuntalaisen perinteisen metsänomistajan lisäksi etämetsänomistajiin. Etämetsänomistajien osuus on vahvassa kasvussa ja yhdistyksen on kyettävä tarjoamaan heille tulevaisuudessa entistä kattavampia palvelupaketteja. Palvelujen tulisi kattaa koko metsänhoito aina verotus- ja juristipalveluja myöten. Suurissa metsänhoitoyhdistyksissä on tässä jo edettykin suurin harppauksin. Tällainen kehitys vaikuttaa luonnollisesti yhdistyksen talouden rakenteeseen, joka on koko ajan muuttumassa yhdistyspainotteisuudesta liiketoimitapainotteiseksi. Vaikka joitakin tutkimuksia metsänomistajista on tehtykin, tässä tutkimuksessa selvitettiin myös konkreettisia menetelmiä, miten metsänhoitoyhdistys voi palvella erilaisia metsänomistajia. Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme on jo luonut uusia, erilaisia omaisuudenhoitopaketteja asiakkailleen.

Vaikka metsänhoitoyhdistys on vanha organisaatio, se tuntuu löytävän paikkansa edelleen ja siihen luotetaan. Yhdistyksen on sopeuduttava ajan henkeen ja tarjottava sen mukaisia palveluja.

Tämä tutkimuksen teko oli mahdollista Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen ja sen kirjanpitoa ja palkanlaskentaa hoitavan tilitoimiston innovatiivisten ja ennakkoluulottomien edustajien ansiosta. Heidän avoimuutensa mahdollisti tämän tutkimuksen tekemisen.

LÄHTEET

Eskelinen, Antti 1997. Yhdistysten ja säätiöiden verotus. Tampere: Tammer-Paino Oy

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu painos. Helsinki; Tammi.

Hyvämäki, Touko 2002. Tapion Taskukirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Järvenpää, Reivo 2002. Tapion Taskukirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kettunen, Palin, Ristimäki, Viik & Rauhala & Soininen 2004. Metsänomistajien neuvontapalveluiden markkinointi. Suomen työtehoseura, tutkimus.

KHT-Media Oy 2003. Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös. 6. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kuva, Heikki 1989. Hartolan metsät, Hartolan Metsänhoitoyhdistyksen Juhlakirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lehtola, Eero 1998. Uittopuroilta ja tukkimetsistä. Loviisa: Itä-Uudenmaanpaino Oy.

Loimu, Kari 1998. Järjestö- ja kokoustieto 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Loimu, Kari 1989. Yhdistystieto 2. Espoo: Weilin+Göös kirjapaino.

Lähteenoja, Pentti 2002. Tapion Taskukirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Malmberg, Ossi 2002. Tapion Taskukirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Metsänhoitoyhdistyksen tililuettelo, kirjaus- tilinpäätössuositus 2005.

Mäkinen, Juha 2002. Tapion Taskukirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Rämö, Anna-Kaisa 2006. Etämetsänomistajan rooli. Pellervon Taloudellinen Tutkimuslaitos.

Tikkanen, Jukka 2004. Osapuolten välinen yhteisty yksityismetsätalouden suunnittelussa. Yliopistollinen väitöskirja, Joensuun Yliopisto.

Tomppo, Erkki 2002. Tapion Taskukirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valtanen, Eila 2002. Tapion Taskukirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Laki Metsänhoitoyhdistyksistä

www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980534/ 10.1.2007

Tietoa Suomen metsistä ja metsätaloudesta

<http://www.metla.fi/metinfo/kestavyys/suomen-metsat-ja-metsatalous.htm>
10.1.2007

Tietoa Suomen metsätaloudesta, Maa- ja Metsätalousministeriön toiminnasta

<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat.html> 10.1.2007

Tietoa metsästä sijoituskohteena

<http://www.metsavastaa.net/index.cfm?docID=9923> 10.7.2007

Lusto-lehden artikkeli 1/2006 , Metsänhoitoyhdistys, metsänomistajan parhaaksi
100 vuotta

<http://www.lalli.fi/lusto/lusto012006/metsanhoitoyhdistykset.html> 10.1.2007

Tietoa Metsähallituksesta

www.metsa.fi/bage.asp?Section=255 12.2.2007

Tietoa Metsäkeskuksen toiminnasta

<http://www.metsakeskus.fi/web/fin/metsakeskukset/esittely/etusivu.htm>

18.1.2007

Tietoa MTK:n toiminnasta

http://www.mtk.fi/mtk/toiminta/fi_FI/toiminta_etusivu/ 30.3.2007

Tietoa Metsänhoitoyhdistyksistä

www.mhy.fi/mhy/ 10.1.2007

Tietoa Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeestä

http://www.mhy.fi/itahame/esittely/fi_FI/index/ 12.2.2007

http://www.mhy.fi/itahame/hallinto/fi_FI/hallitus 12.2.2007

Tietoa Metsänomistajienliitoista

www.liitto.mhy.fi/ 12.2.2007

Lusto-lehden artikkeli 1/2004,

Metsäkeskuksen johtokunta – Kuka päättää ja mistä?

<http://www.lalli.fi/lusto/lusto012004/metsakeskukset.html> 18.1.2007

Yhdistysrekisterissä 2004

<http://www.prh.fi/fi/uutiset/414.html> 15.3.2007

Tietoa Oy Sivadata Ab:n ohjelmistoista

www.silvadata.fi 10.2.2007

Heini Merinen 2007, Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen kirjanpitäjä/palkanlaskija,

Tilitoimisto Heini Merinen Ky, haastattelu 13.2.2007

Jari Yli-Talonen 2007, Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen Toiminnanjohtaja,

haastattelu 14.2.2007

LIITTEET

LIITE 1.

Teema: Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen talouden järjestäminen

Haastateltavat:

Haastattelu Tiistaina 13.2.2007, Klo.10–11.30.

Heini Merinen, Tilitoimisto Heini Merinen Ky, Kirjanpitäjä

Haastattelu Keskiviikkona 14.2.2007, Klo. 14–15.30

Jari Yli-Talonen, Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme, Toiminnanjohtaja

1. Millainen on taloushallinnon järjestämisen ja järjestelmien nykytila?
2. Millainen on tyytyväisyys nykyiseen tilanteeseen?
3. Millaisia ongelmia taloushallinnon järjestämisessä on havaittu?
4. Miten taloushallinnon järjestämistä tulisi kehittää?
5. Miten uskon Metsänhoitoyhdistys Itä-Hämeen taloushallinnan tulevaisuudessa muuttuvan?